

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ἢ

1879.471

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ὑπὸ Ν. ΔΑΡΒΑΡΕΩΣ.

Πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατ' ἐγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως
Βασιλικοῦ Ὑπουργείου.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΩΤΑΤΗ.

Δαπάναις Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Ἐπιδιωρθωμένη μετὰ προσθήκης Γεωγραφικῶν ὑποσημειώσεων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΔΑΜΠΡΙΝΙΔΟΥ.

(Ὁδὸς Περικλέους, Ἀριθ. 22)

1879.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΕΤΡ

ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΤΕΤΡΑΚΤΕΡΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

Ἡ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Υπὸ Ν. ΔΑΡΒΑΡΕΩΣ.

Πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατ' ἐγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως
Βασιλικοῦ Ὑπουργείου.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΩΤΑΤΗ.

Δαπάναις Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Ἐπιδιωρθωμένη μετὰ προσθήκης Γεωγραφικῶν ὑποσημειώσεων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΟΥ.

(Ὅδὸς Περικλέους, Ἀριθ. 22)

1879.

ΜΕΡΟΣ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ.

1 **ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ** εἶνε σύντομος διδασκαλία τοῦ πῶς νὰ γνωρίζῃ τις τὸν Θεὸν καὶ νὰ πολιτευῇται κατὰ τὰς ἐντολάς του. Εἰς τοῦτο δὲ μᾶς ὁδηγεῖ αὐτὴ ἡ φύσις καὶ ἡ θεία ἀποκάλυψις· καὶ οὕτως ἡ κατήχησις διαίρεῖται εἰς θεογνωσίαν.

α. φυσικὴν.

{ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως.
περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας.
περὶ τῆς θεοσεβείας.

β'. ἐξ ἀποκαλύψεως.

{ περὶ τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως.
περὶ τοῦ θείου νόμου.
περὶ τῆς κυριακῆς προσευχῆς.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΥΠΑΡΞΕΩΣ.

Θεὸν ὀνομάζομεν ἐκεῖνον τὸ ὄν, τὸ ὁποῖον ἔπλασεν ἡμᾶς καὶ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ διοικεῖ πάντα τὰ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ¹.

Α'. Ἡ τοῦ Θεοῦ ὑπαρξις ἀποδεικνύεται ἀπὸ τῇ γνῶσιν ἡμῶν αὐτῶν διότι συλλογίζομενοι ἡμεῖς, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ πλάσωμεν ἑαυτοὺς, συνάγομεν ἀναγκαίως, ὅτι ὑπάρχει ὄν, τὸ ὁποῖον ἔκτισεν ἡμᾶς καὶ ὅλα τὰ κτίσματα².

Β'. Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως· μᾶς πληροφορεῖ καὶ ἡ θεωρία τού-

1) Οὕτως ἱερεῖς τοῖς υἱαῖς Ἰσραὴλ. Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. Τοῦτό μου ἐστὶν ὄνομα αἰῶνιον καὶ μνημόσυνον γενεᾷς γενεῶν. Ἐξοδ. Γ'. 15. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου. Αὐτ. κεφ. κ'. 2. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ὄνομα· Ἠσ. κεφ. μβ'. στίχ. 8. Θεὶ πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἔλθους σου, ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου, καὶ τῇ σοφίᾳ σου κατασκευάσας τὸν ἄνθρωπον ἵνα θεοπόλῃ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων. Σοφ. Σολ. κεφ. θ'. σ'. 1, 2. Βασίλει μὲγαλοκράτωρ, ὕψιστε, Παντοκράτωρ Θεὶ, τὴν πᾶσαν διακυβερνῶν ἐν οἰκτιρμοῖς κτίσιν. Γ'. Μκ. κεφ. σ', στίχ. 2.

2) Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με· Ψαλμ. ριή, στίχ. 72. Ἰωβ. κεφ. ι. στίχ. 8. Αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς καὶ οὐχ ἡμεῖς. Ψαλμ. ρ'. στίχ. 3. Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς ἄνθρωπον, καὶ πάλιν ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς αὐτήν· ἡμέρας ἀριθμοῦ καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν ἐπ' αὐτῆς. Σοφ. Σειρ. κεφ. ιζ', στίχ. 10. Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ πάντα κοινῇ. Αὐτ. κεφ. ιή, στίχ. 1.

του τοῦ κόσμου¹. ἐπειδὴ, θεωροῦντες εἰς τὸν οὐρανὸν μὲν τὴν ἡμέραν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν νύκτα τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εὐτάκτως κινούμενα², εἰς τὴν γῆν δὲ τὰ χόρτα, τὰ ὕδατα καὶ τὰ ζῶα, ἐπιτήδεια νὰ μᾶς χρησιμεύωσι καὶ νὰ μᾶς δουλεύωσι³, καὶ βλέποντες τοὺς ἀνέμους καὶ τοὺς ὑετοὺς, οἱ ὅποιοι συμβάλλουσιν εἰς τὴν εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος καὶ εὐφορίαν τῶν καρπῶν τῆς γῆς, τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰς δυνάμεις του δὲν δύναται νὰ φέρῃ εἰς τὸ εἶναι καὶ νὰ διατάξῃ συνάγομεν, ὅτι ὑπάρχει ὃν, τὸ ὁποῖον διέταξε καὶ διοικεῖ πάντα ταῦτα.

Γ'. Εἰς ἀπόδειξιν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως συντίθει καὶ ἡ καθολικὴ πάντων τῶν ἐθνῶν συμφωνία περὶ τοῦτου· διότι πανταχοῦ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, κατὰ τὰ ἄλλα βάρβαρα καὶ ἄγρια, ἐφαίνοντο βωμοί, πανταχοῦ ἐκάπνιζον τὰ θυσιαστήρια, καὶ ἡ αἴσθησις ὅτι ὑπάρχει Θεός, ἦτο εἰς τὸν ἄνθρωπον τόσον ἰσχυρά, ὥστε κάλλιον ἐπρόκρινε νὰ προσκυνῇ ὡς Θεὸν λίθον ἢ ἄλλο τι φθαρτὸν⁴, παρὰ νὰ πιστεύῃ, ὅτι δὲν εἶναι Θεός.

Δ'. Ἡ ἐσωτερικὴ πληροφορία τῆς συνειδήσεώς μας ἀποδεικνύει ὁμοίως τὴν ὑπαρξιν τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ, ὅταν πράττωμεν τὸ ἀγαθόν, ἡ συνείδησις μᾶς χαροποιεῖ· ὅταν δὲ πράττωμεν τὸ πονηρὸν, αὕτη μᾶς ἐλέγχει, καὶ δι' αὐτοῦ τούτου μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὑπάρχει ὃν λογικὸν καὶ δίκαιον, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τὸ πονηρὸν, καὶ τοῦτο μὲν κολάζει, ἐκεῖνο δὲ ἀνταμείβει⁵.

Ε'. Ἡ ἔμφυτος εἰς ἡμᾶς ἐπιθυμία τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ ἢ τῆς τελείας μακαριότητος, ὡσαύτως εἶναι ἀπόδειξις τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως· διότι ἔχομεν ἐπιθυμίαν πάντοτε νὰ ἀπολαύωμεν ὁποιονδήποτε καλόν, καὶ αὕτη ἡ ἐπιθυμία εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε δὲν δύναται κανὲν ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου πράγματα νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ ἐντελῶς· καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν τελείαν εὐχαρίστησιν τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν, εἶνε ἀναγκαῖον τὸ παντέλειον ἀγαθόν. Τοιοῦτον δὲ ἀγαθόν εἶνε ὁ Θεός⁶. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ἡ ἀθεΐα, τουτέστι νὰ πεισῇ τις ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, εἶνε ἐναντία εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

1) Μάταιοι μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἳ παρὲν Θεοῦ ἀγνωσία, καὶ ἐκ τῶν ὁρῶμενων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι τὸν ὄντα, οὔτε τοῖς ἔργοις προσέχοντες, ἐπέγνωσαν τὸν τεχνίτην. Τα γὰρ ὅρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Ρωμ. α. ζ'. 20. Ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλογίως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. Σοφ. Σολ. κη'. ιγ', στίχ. 1, 3.

2) Τῷ ποιῆσαντι τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει . . . τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων . . . τὸν ἥλιον εἰς ἔξουσίαν τῆς ἡμέρας . . . τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἔξουσίαν τῆς νυκτός. Ψαλμ. ριέ, στίχ. 5, 9. Ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. Ψαλμ. ρηή, στίχ. 5. Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πάντα ἡ δυνάμις αὐτῶν. Ψαλμ. λβ', στίχ. 5.

3) Καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ψαλμ. η', στίχ. 7, 8.

4) Ἠλλοξῶν τὴν δοξάν τοῦ ἀφάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιωματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετινῶν, καὶ τετραποδῶν καὶ ἑρπετῶν. Ρωμ. α. στίχ. 23.

5) Καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Ἰωάν. κη'. ε', στίχ. 29. Τοῦς πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἐμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ ἰδίου σώματος πρὸς ὃ ἐπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν. Β'. Κορινθ. κη'. ε', στίχ. 10. Κύριος καρδίας πάντων γινώσκει, καὶ ὁ πλάσας πᾶσαν πνοὴν αὐτὸς οἶδε πάντα, ὃς ἀποδοῦναι ἕκαστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Παροιμ. κη'. κδ', στίχ. 12.

6) Χρητασθήσομαι ἐν τῷ ὀρθῆναί μοι τὴν δοξάν σου. Ψαλμ. ιε', στίχ. 15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΟΥΣΙΑΣ.

Ἀφ' οὗ ἐγνωρίσαμεν, ὅτι ὑπάρχει Θεός, ἀναγκαῖον εἶναι ἔτι νὰ ἡξεύρωμεν, ὁποῖον δὲν εἶνε ὁ Θεός¹· διότι ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας πηγάζει ἡ γνῶσις τῶν θείων αὐτοῦ τελειοτήτων.

Ὁ Θεός εἶνε δὲ πάντων ὑπέρτατον τὸ ὁποῖον μὴ ὑποκείμενον εἰς ἄλλο κανὲν ὑπάρχει ἀφ' ἐκτουτοῦ, καὶ δὲν δύναται νὰ μὴ ὑπάρχῃ.

Α'. Ὅταν ὁ Θεός ᾖ νὰ ὑπέρτατον πάντων, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπόκειται εἰς ἄλλο κανέν, ἔπεται:

α) ὅτι ὁ Θεός εἶνε εἰς¹· διότι δὲν εἶνε κανέν ἄλλο δὲν ἀνώτερον αὐτοῦ, ἢ ὅμοιον αὐτῷ². Ὅθεν ἡ πολυθεΐα εἶνε παντάπασιν ἀσίμῳφονος μὲ τὴν ἔνοιαν, τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς ἔχομεν περὶ Θεοῦ· προσέτι συνάγομεν.

β) ὅτι ὁ εἰς καὶ μόνος Θεός εἶνε ἀνεξάρτητος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅλα τὰ πλάσματα καὶ πράγματα ἐξαρτῶνται³.

Β'. Ὅταν ὁ Θεός ἀφ' ἐαυτοῦ ὑπάρχῃ, ἔπεται, ὅτι αὐτὸς ἀπὸ κανένα δὲν εἶχεν ἀρχὴν⁴, καὶ οὕτως ὁ Θεός εἶνε ἀναρχος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πάντα τὰ λοιπὰ πλάσματα ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῶν.

Γ'. Ὅταν ὁ Θεός δὲν δύναται νὰ μὴ ὑπάρχῃ, ἔπεται ὅτι αὐτὸς εἶνε ἀτελεύτητος καὶ αἰώνιος⁵. Ὁ αἰώνιος πρέπει νὰ ᾖ ἄυλος⁶, ἀσώματος καὶ ἀθάνατος⁷, ἀκολουθῶς πνεῦμα καθαρῶτατον⁸, καὶ διὰ τοῦτο λογικὸς, παντεπισητῶν⁹, πάνσοφος¹⁰, παντελεύθερος¹¹, πανάγαθος¹², διακαϊότατος¹³, πανάγιος¹⁴, παντοδύναμος¹⁵. Ἐκ τούτου δὲ ἀναγκαίως

1) Ἰσχυρὸς Ἰσραὴλ. κύριος ὁ Θεός ἡμῶν, κύριος εἰς ἐστὶ. Δευτερ. κ'. στίχ. 5. Ἄλλ' ἡμῖν εἰς ὁ Θεός· ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν. Α'. Κορινθ. κεφ. ι'. στίχ. 3, 6.

2) Ποθεν ὅμοιος σοὶ Κύριε; μέγας εἰ σὺ. Ἰερμ. κεφ. ι'. στίχ. 6. Οὐκ ἔστιν ὅμοιος σοὶ ἐν θεοῖς Κύριε. Ψαλ. πλ'. στίχ. 8. Ὁ Θεός, τίς ὅμοιος σοι; Ψαλμ. δ'. στίχ. 20.

3) Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτόν τὰ πάντα. Ῥωμ. κεφ. ια', στίχ. 36.

4) Πρὸ τοῦ ὅρη γεννηθῆναι καὶ πλασθῆναι τὴν γῆν, καὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος σύ εἶ. Ψαλμ. πλ'. στίχ. 2.

5) Κατ' ἀρχὰς σὺ Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται· σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὥστε περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. Ψαλ. ρβ'. στίχ. 23. Ὁ δὲ Κύριος ἀληθινὸς θεὸς ἐστὶ, θεὸς ζώντων καὶ βασιλεὺς αἰώνιος. Ἰερμ. κεφ. ι', στίχ. 10. 6) Γένος οὗ ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χροσθῆ, ἢ ἀργύρω, ἢ λίθω χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. Πράξ. κ', στίχ. 29.

7) Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκὼν ἀπόριστον. Τιμ. ζ', στίχ. 19.

8) Πνεῦμα ὁ Θεός. Ἰωάν. κεφ. δ', στίχ. 24. 9) Οὐκ ἔστι κρίσις ἀφανῆς· ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Ἐβρ. δ'. στίχ. 13. Κύριε σὺ ἐγγίως πάντα τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαία. Ψαλ. ρλ'. στίχ. 5. Οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλασίως ἄλλου φωτεινότεροί εἰσιν, ἐπιβλέποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων καὶ κατανοοῦντες ἀπόκρυφα μέρη· πρὶν ἢ κτισθῆναι τὰ πάντα ἐγνωσται αὐτῷ, οὕτω καὶ μετὰ τὸ τελεσθῆναι καθορᾷ τὰ πάντα. Σοφ. Σιράχ. κγ'. 19. καὶ κεφ. μβ'. 19. 10) Ὡς ἐμαγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ψαλμ. ργ'. 24. — Εἰς ἐστὶ σοφός, φοβερός σφοδρὰ, καθήμενος ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ Κύριος. Σοφ. Σιράχ. κεφ. α'. στίχ. 8. 11) Ὁ δὲ Θεός ἡμῶν, ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. Ψαλμ. ργ'. στίχ. 11. 12) Οὐδεὶς ἀγαθὸς ἐμὲ εἰς ὁ Θεός. Δουκ. ιθ'. στίχ. 19. 13) Δίκαιος κύριος καὶ δικαιοσύνας ἡγάπησας, εὐθύτητας εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ψαλμ. ι'. 7. 14) Ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος εἰμι. Πέτρ. Α'. α'. στίχ. 16. Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἅγιος εἰμι ἐγὼ κύριος ὁ Θεός ὑμῶν. Λευίτ. κεφ. ια' στίχ. 44.

15) Οἶδα ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δὲ σοὶ οὐδέν. ἰωβ μβ'. ζ'. 2.

συνάγομεν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἀπειροτέλειος, παμμακάριστος καὶ ὑπέρτατος κύριος πάσης τῆς κτίσεως¹. ἐπομένως

Δ'. Ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἐκ τοῦ μηδενὸς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα². Ὅθεν πλανῶνται ὅσοι δοξάζουσιν, ὅτι ὁ κόσμος μετέχει ἀπὸ τινος ὕλης αἰώνιον· διότι ἂν ἡ ὕλη τοῦτου τοῦ κόσμου ἦτο αἰώνιος, ἤθελεν ὑπάρχει ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ δὲν ἤθελεν ἐκπρᾶσθαι ἐξ οὐδενός, οὐδὲ ἐδύνατο νὰ γένῃ παρ' ἄλλου τινός· ἐπομένως ἡ ὕλη ἤθελεν ἔχει τὴν τοῦ Θεοῦ ιδιότητα. Ἀλλὰ καθὼς, δὲν δυνάμεθα οὐδὲ περὶ λογικοῦ τινος πλάσματος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον περὶ ὕλης ἀψύχου ἥτις δὲν ἔχει οὔτε αἰσθήσεις, οὔτε ἰδέαν καμμίαν νὰ εἴπωμεν, ὅτι αὐτὸ δύναται ἑαυτὸ νὰ πλάσῃ, συνάγομεν ὅτι αὐτὴ πρὶν πλασθῇ ἦτο οὐδὲν, ἐπομένως, καθὼς ἡ ὕλη, οὕτω καὶ ὅλη ἡ κτῆτις παρήχθη ἐκ τοῦ μηδενός. Ὅθεν πρὸ καταβολῆς κόσμου οὐδὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ ὁ Θεός.

Ε'. Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν κόσμον τοῦτον οἰκειοθελῶς, διὰ τὰ κάμη αὐτὸν μέτοχον τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἀγαθότητος. Ἐπειδὴ, ἀφ' οὗ ὁ Θεός, πανυπερέτειος ὢν ἀπ' αἰῶνος δὲν εἶχε χρεῖαν οὐδεμίαν τῶν κτισμάτων, συνάγεται ἐκ τούτου ὅτι αὐτὸς δὲν ἔκτισε τὸν κόσμον τοῦτον ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐξ οἰκείας θελήσεως, διὰ τὰ κάμη αὐτὸν μέτοχον τῆς ἑαυτοῦ ἀγαθότητος. Αὕτη δὲ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ ἡ μετοχὴ εἶνε συγκοινωνία τινῶν τελειοτήτων, καθ' ὅσον ἡ κτίσις εἶνε αὐτῶν ἐπιδεκτική. Αἱ δὲ τελειότητες τῶν κτισμάτων συνεδέθησαν ἀπὸ τὸν θεὸν σφικτότατα ὥστε αὐτὰ νὰ συνυπηρετῶνται καὶ ὅλα ὁμοῦ νὰ συντρέχωσιν εἰς σύστασιν καὶ διατήρησιν τοῦ παντός.

Σ'. Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἔκαμεν αὐτὸν περισσότερον κοινωρὸν τῆς ἑαυτοῦ ἀγαθότητος· διότι ἐπλασεν αὐτὸν κατ' ἰδίαν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν⁴.

Εἰκὼν δὲ καὶ ὁμοίωσις Θεοῦ εἶνε ἡ ὁμοιότης τῶν θεῶν τελειοτήτων· π. χ. ὁ Θεὸς ἔχει νοῦν· ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νοῦν· ὁ Θεὸς ἐξ ἰδίας του φύσεως προαιρεῖται τὸ καλὸν, καὶ ἀποστρέφεται τὸ κακόν· ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐμφυτόν τινα ἐπιθυμίαν τοῦ καλοῦ καὶ ἀποστροφὴν τοῦ κακοῦ.

Ζ'. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ψυχὴν ἀθάνατον.

Προσπλόνοντες εἰς ἑαυτοὺς τὴν προσοχὴν ἡμῶν, αἰσθανόμεθα ὅτι ἐν ἡμῖν εἶνέ τι τὸ ὁποῖον διαφέρει ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ ἔχει δύναμιν νὰ γνωρίζῃ ἑαυτὸ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα. Τοῦτο ὀνομάζεται ψυχὴ⁵. Αὕτη δὲ

1) Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Ψαλμ. ρμδ'. σ. 15. Φαβερὸς Κύριος καὶ σφόδρα μέγας, καὶ θαυμαστή ἡ δεσποτεία αὐτοῦ. Σοφ. Σιρ. μγ'. σ. 29. 2) Ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα. Κολασ. Α'. 17. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Γεν. α'. σ. 31.

3) Οὐκ ἔστιν ἐπιεῖν, τί τοῦτο, εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ εἰς χρεῖαν αὐτῶν ἔκτισται. Σιράχ, κεφ. λθ'. σ. 21.

4) Καὶ εἶπε κύριος ὁ Θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Γεν. Α'. Καὶ ἐποίησαν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. Γεν. α'. 26, 27.

5) Καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦ· λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Γεν. Β'. 7.

εἶνε ἀθάνατος, διότι εἶνε ἀσώματος· ἐπειδὴ τὸ σῶμα ὑποκείμενον εἰς τὴν φθοράν, δὲν δύναται νὰ ἔχη οὔτε νοῦν, οὔτε θέλησιν, τὰ ὁποῖα ἀμφοτέρω ἀνακαλύπτονται εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν.

Η'. Ὁ Θεὸς ὅστις ἐπλασε τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἔχει καὶ πρόνοιαν περὶ αὐτῶν· ἐπειδὴ συντηρεῖ ὅλων τῶν κτισμάτων τὴν ὑπαρξίν καὶ τὰς δυνάμεις καὶ κατευθύνει ὅλα πρὸς κάλλιστον τέλος¹.

Ἡ περὶ τοῦ κόσμου πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἶνε τοῦτο, ὅτι αὐτὸς ὅλων τῶν κτισμάτων συντηρεῖ τὴν ὑπαρξίν καὶ τὰς δυνάμεις· διότι ὁ Θεὸς πύδοκῃσε νὰ ἔχη ἕκαστον τῶν κτισμάτων τὴν ὑπαρξίν του, καὶ τὰς εἰς ἐνέργειάν τινα δυνάμεις του, ἀλλ' ἂν αὕτη τοῦ Θεοῦ ἡ εὐδοκία ἔπαυεν, εὐθὺς ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὰ πάντα ἤθελον μηδενισθῆ². Ὅθεν εἰς τὸν κόσμον δὲν γίνεται οὐδὲν κατὰ τύχην καὶ ἐκ τοῦ αὐτομάτου, ἤγουν εἰς τὸν κόσμον δὲν γίνεται οὐδὲν δίχως τὴν θεῖαν θέλησιν. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Θεὸς συνέδεσε τὰ πάντα πρὸς ἄλληλα, διὰ νὰ συνυπηρετῶνται ὅλα, τὴν δὲ κοινὴν ταύτην καὶ ἀμοιβαίαν ὑπηρεσίαν, ὀνομάζουσι *κάλλιστον τέλος*, συνάγεται τὸ ἐξῆς· ὅτι ὁ Θεὸς ὅλα τὰ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον κατευθύνει πρὸς τὸ κάλλιστον τέλος.

Θ'. Ὁ Θεὸς ἔχει *ιδιαιτέραν τινὰ πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου*· διότι διέθεσεν ὅλα πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ ἀνθρώπου³.

Βλέπομεν ὅτι ὅλα τοῦ κόσμου τούτου τὰ πράγματα, συνδεδεμένα μὲ δεσμὸν σφιγκτότατον πρὸς ἄλληλα, τείνουσιν εἰς μίαν τινὰ ἐνέργειαν, καθὼς ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, τὰ ὕδατα, οἱ ἄνεμοι καὶ οἱ ὑετοί. Ὅλα ταῦτα δὲν ἐνεργοῦσι, δὲν τείνουσι τόσον πρὸς ἰδίαν ἢ τῶν ἀλλήλων ὠφέλειαν ὅσον πρὸς τὸ κατὰ καιροὺς συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου⁴. Ἐκτὸς δὲ τούτων πρὸς ὀδηγίαν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται πολλοὺς τρόπους· ἐπειδὴ τοῦτόν μὲν ἀποτρέπει μὲ τὸν φόβον ἀπὸ τοῦ κακοῦ· ἐκείνον δὲ προτρέπει πρὸς τὸ καλὸν μὲ τὴν ἀνταμοιβήν, καὶ μὲ ἄλλους ἀναριθμήτους τρόπους διευθύνει τὰς πράξεις κατὰ τοὺς σκοποὺς τῶν ἀνθρώπων εἰς καλὸν τέλος, καὶ οὕτω συνάγομεν ἀναγκάτως ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει *ιδιαιτέραν τινὰ πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙ ΘΕΟΣΕΒΕΙΑΣ.

Θεοσίβεια εἶνε ἔνδειξις τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν. Αὕτη δὲ εἶνε

1) Ὅτι μικρὸν καὶ μέγαν αὐτὸς ἐποίησεν· ἡμοίως τε προνοεῖ περὶ πάντων. Σοφ. Σολομ. 5. στίχ. 8. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ σπινάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ἡ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ' ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; Ματ. 5. 26.

2) Τὸ γὰρ μεγάλως ἰσχύειν σοι, πάρεστι πάντοτε, καὶ κράτες βραχίωνός σου τίς ἀντιστήσεται; ὅτι ὡς ῥοπῇ ἐκ πλαστίγγων ὅλος ὁ κόσμος ἐναντίον σου, καὶ ὡς ῥανίς δρύϊου ὀρθρινὴ κατελθοῦσα ἐπὶ τὴν γῆν. . . Φεῖδῃ δὲ πάντων, ὅτι σὰ ἴσθι πάντα φιλόψυχε Δίσποτα, Σοφ. Σολ. κεφ. ια' 22. 27. 3) Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μνημόσκη αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ἐλάττωσας αὐτόν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστίφάνωσας αὐτόν καὶ κατίστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ψαλμ. η'. 5. 8. 8.

4) Καὶ τοί γε οὐκ ἀμάρτυρον ἐκυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόνθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. Πράξ. ιδ'. 17.

ἑσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ. Καὶ ἑσωτερικὴ μὲν θεοσέβεια εἶνε ἡ ἐνδειξις τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας¹. αὐτὴ δὲ ὀρίστανται εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην², εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ³, εἰς τὴν δοξολογίαν τοῦ ὀνόματός του⁴, εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν καὶ ἀθλιότητος⁵, καὶ εἰς τὴν ἐπικλησίν του εἰς βοήθειαν⁶. Ἐξωτερικὴν δὲ θεοσέβειαν ὀνομάζομεν τὴν δι' ἐξωτερικῶν σημείων ἐνδειξιν τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἐνταῦθα δὲ ἀνήκει ἡ προσκυνήσις⁷, ἡ ἀνάγνωσις τῶν προσευχῶν⁸, ἡ ἀκρόβσις τῶν διδασχῶν⁹, ἡ συντριβὴ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν¹⁰, ἡ ἱλαρότης τοῦ προσώπου εἰς τὴν εὐχαριστίαν¹¹, ἡ σύχνασις εἰς τὸν ναὸν¹², ἡ ἀποχὴ παντὸς κακοῦ· οἷον τῆς μέθης καὶ τῶν λοιπῶν¹³. Καὶ οὕτω τὴν ἐνδειξιν τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν εἰς τὸν Θεὸν ἑσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τελείαν θεοσέβειαν¹⁴.

1) Ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ, ταπεινῶντες ἐνώπιον Κυρίου καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. Ἰάκ. δ'. στ. 7. 10. Ὑποτάγητε τῷ Κυρίῳ καὶ ἰκέτευσαυτοὺς. Ψαλμ. λς. ς. 6.

2) Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου. Λουκ. ι. ς. 27. Δευτερ. ς. στίχ. 5. Δευτ. ιθ'. στίχ. 18.

3) Τὸν Θεόν φοβού καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος ἔκκλησ. ιθ'. ς. 13. Ἐν φόβῳ κυρίου ἵσθι τὴν ἡμέραν. Παροιμ. κγ'. ς. 17. καὶ κεφ. ιθ'. ς. 23, καὶ ιθ'. 27. καὶ Σοφ. Σιράχ κεφ. α. ς. 11. 21. 13.

4) Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ματθ. ς. στίχ. 9. Κύριε ὁ κύριος ἡμῶν ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ψαλμ. ἡ. ς. 2.

5) Πόσαι μίσθιοι τοῦ πατρὸς σου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι; Λουκ. ιε'. στίχ. 17. Ἐγὼ δὲ εἰμι γῇ καὶ σποδός. Γεν. ιθ'. στίχ. 23.

6) Καὶ ἐπικάλεσάι με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελεύμαι σε καὶ δοξάσεις με. Ψαλμ. μθ. ς. 15. Ὅτι ἐπ' ἐμέ ἤλπισας, καὶ ῥύσονται αὐτόν· σκεπάσω αὐτόν ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου, ἐπικαλέσεται πρὸς με, καὶ εἰσακούσεται αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ εἰμι ἐν θλίψει, ἐξελεύμαι αὐτόν καὶ δοξάσω αὐτόν. Ψαλμ. 90. ς. 14, 16. καὶ Ψαλμ. ρδ'. 1. καὶ Σοφ. Σιρ. ιγ. 14.

7) Ἀπὸν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃτε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν Ἰωάν. ις. ς. 23. Λουκ. κβ'. στ. 36. Ματθ. ς. στίχ. 6. Ἀδικαίπτως προσεύχεσθε. Θεσσαλ. κεφ. ις. στίχ. 17. Βούλομαι προσευχήσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ κυρίῳ καὶ τόπῳ. Α. Τιμ. β. ς. 8. Αὐτοῖς 1. 2. Κοριν. 14. 16. Ὅτι δεῖ φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου καὶ πρὸς ἀνατολὴν φωτός ἐντυγχάνειν σοι. Σοφ. Σλ. ις. ς. 18, καὶ Σοφ. Σιρ. ζ. ς. 10, ιγ. 14. λθ. 15, να. 11. 8) Ὅλοι οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβ.δ, καὶ ἄλλαι γραφικαὶ προσευχαὶ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά ἅσματα εἰς τοῦτο ἀποβλέπουσιν.

9) Μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. Λουκ. ια'. στίχ. 28. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσαι ἡμέρας καὶ νυκτός. Ψαλμ. α. ς. 2. Πρότεχε τῇ ἀναγινώσει, τῇ πίστει, τῇ διδασκαλίᾳ Α'. Τιμ. δ'. 12, 14.

10) Πάτερ ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. Λουκ. ιε'. 18. Μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Λουκ. κγ'. ς. 42. Ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λουκ. ιθ'. ς. 13. Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. Ψαλμ. ν. 3. καὶ λθ. 5, 6.

11) Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, τοῦτο γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. Α. Θεσσ. β. ς. 18. Εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδουξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. Ἰωβ. α. ς. 21.

12) Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἑλέους σου εἰσελεύομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἁγίων σου ἐν φόβῳ σου. Ψαλμ. ε. ς. 8. Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα ῥαῖα, 1.

13) Καὶ μὴ μεθύσκεσθαι οἶνῳ ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτεία. Ἐφεσ. ε. ς. 18. Φανερά δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκός· ἅτινά εἰσι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἐχθραὶ, ἔρις, ζῆλος, θυμὸς, ἐριθείαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φῶνοι, μέθαι, κῶμοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ πρεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλεῖαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. Γαλ. 5, 19, 21. Κορινθ. ς'. 10. Ῥωμ. ιγ'. 13. Λουκ. κβ'. 34.

14) Ἡ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελ-

Α'. Χρεωστούμεν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν ἄκρον σέβας, διὰ τὴν *θείαν του ὑπαρξιν καὶ διὰ τὰς θείας του τελειότητας*· διότι, ὅταν ἡμεῖς ἡμεθα πληροφορημένοι, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε εἷς καὶ αὐτὸς μόνος ἀναρχος, ἀτελεύτητος καὶ αἰώνιος, χρεωστούμεν νὰ συμφωνήσωμεν ὅλα τὰ διανοήματα καὶ ἔργα ἡμῶν μετὰ τὴν θέλησίν του, καὶ νὰ τὸν σεβώμεθα ὡς τὸ ὕψιστον ὄν¹.

Ἐὰν ὁ Θεὸς ᾗ· *ε* τὸ ἄκρον καὶ παντέλειον ἀγαθόν, πρέπει καὶ ἡ καρδία ἡμῶν μετὰ ἄκρον προθυμίαν νὰ προσκολλᾶται εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτόν². Ἐὰν ὁ Θεὸς ᾗ· *ε* δίκαιος καὶ ἀπροσωπώλητος κριτὴς, πρέπει νὰ φυλαττώμεθα νὰ μὴ ὑποπέσωμεν μετὰ τὴν παράβασιν τοῦ αἰωνίου του νόμου εἰς τὴν δικαίαν του ὀργήν³.

Ἐὰν αὐτὸς ᾗ· *ε* πανάγιος, πρέπει νὰ προσφέρωμεν τὸ ὄνομά του μετὰ ὅλον τὸ σέβας, καὶ νὰ προσέχωμεν, ὥστε, μὴτε νὰ στοχαζώμεθα μῆτε νὰ πράττωμεν τίποτε, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐνδέχεται νὰ ἀμαυρωθῇ ἡ δόξα του ἐνώπιον τῶν ἄλλων⁴. Καὶ οὕτως ἡ προτροπὴ μας εἰς τὴν θεοσεβείαν θεμελιούται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως καὶ τῶν θείων αὐτοῦ τελειότητων.

Β'. Ἡμεῖς χρεωστούμεν νὰ σεβώμεθα τὸν Θεόν, τὸν ποιητὴν καὶ προνοητὴν ἡμῶν, διὰ τὴν *πλάσιν τοῦ κόσμου καὶ διὰ τὴν θείαν του πρόνοιαν περὶ αὐτοῦ*. Ἐπειδὴ βλέποντες τὴν τάξιν καὶ ἁρμονίαν τούτου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ποικίλιαν τῶν ζώων καὶ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ παρατηροῦντες, ὅτι ταῦτα πάντα, πανσόφως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθέντα, συντρέχουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν διατήρησιν καὶ τροφήν, συναισθανόμεθα ἐνδομύχως ὅτι εἶνε χρεὸς ἡμῶν νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεὸν διὰ τὰς εὐεργεσίας του⁵.

Γ'. Χρεωστούμεν νὰ σεβώμεθα τὸν Θεόν καὶ διὰ τὴν *ἀνταπόδοσιν*· ἐπειδὴ, καθὼς ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγιότης τοῦ Θεοῦ βεβαίως ἀποστρέφεται ἐκείνους, οἵτις καταφρονεῖ τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας, καὶ παραβαίνει τὸ ἅγιόν του θέλημα⁶, οὕτως ἡ αὐτὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἀναντιρρήτως ἀγαπᾷ καὶ ἀνταμειβεῖ ἐκείνους, οἵτις τὸν σέβεται καὶ τὸν προσκυνεῖ⁷.

α) Αὕτη ἡ ἀνταπόδοσις γίνεται· *εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, καὶ ὑφίσταται εἰς τὴν εὐχαρίστησιν τῆς συνειδήσεώς μας*· καὶ ἡμεῖς ἀπολαύομεν αὐτὴν, ὅταν πράττωμέν τι καλὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ⁸.

λαύσης. Α'. Τιμ. μδ'. 8, 9. Τὸ ἐπίστασθαι σε ὁλόκληρος δικαιοσύνη· καὶ τὸ εἰδέναι σου τὸ κράτος· ῥίζα ἀθανασίας. Σερ. Σολ. ιε', 3. 1) Ὅπως γέννησε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅστις ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς. . . Γίνεσθαι οὖν τέλει, ὅσπερ καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. Ματ. ε', 48, 58. Μιμηταί μου γίνεσθαι, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ Α'. Κορινθ. ιε'.

2) Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήσῃ, καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ. Δευτερ. γ', 13. Ὁ τρόπος ἐπιποθεῖ ἡ ἐλαφρὸς ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σὲ ὁ Θεός· ἐδίδωσεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεόν τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα, πότε ἤξωμαι καὶ ὀφθησώμαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; Ψαλμ. ια', 1, 2, 3. 3) Φοβεῖν τὸ ἐκπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. Ἑβρ. ι', 31. . . 4) Τὸ ἄσ· ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὧν βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. Ῥωμ. β', 24.

5) Τί ἀνταποδώτω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπεδώκαί μοι; Ψαλμ. ιε', 3.

6) Οὐ παροικῆσθαι σοι πονηρευόμενος, οὐδὲ διαμενοῦσι πικράνομοι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου· ἐμίσησας πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν. Ψαλμ. ε', 5, 9. Ὁ Ἰψίστος ἐμίσησεν ἀμαρτανολοῦς, καὶ τοὺς ἀσεβῆσιν ἀποδώσει ἐκδίκησιν. Σαφ. Σιράχ ιθ', 6.

7) Δεῖξαι καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἅγιόν. Ῥωμ. β', 10 καὶ ἡ, 23. Ὅτι τὸν ὕψιστον ἔδω καταφυγὴν σου, οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακὰ. Ψαλμ. ιη', 9. 8) Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνειδήσιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχον ἀδίκως. Α'. Πέτρ. β', 19.

β') Ἀνταπόδοσιν ἱλπίζομεν καὶ μετὰ θάνατον εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν⁴. Αὕτη δὲ ὑφίσταται εἰς τὴν τελείαν μακαριότητα ἡμῶν, ὅταν ἐδῶ διευθύνωμεν πάσας ἡμῶν τὰς πράξεις κατὰ τὴν θεῖαν θέλησιν. Ἐπειδὴ γνωστὸν εἶνε, ὅτι εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι ἄνθρωποι, ἂν καὶ ἔχωσι τὴν ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν τῆς συνειδήσεώς των, ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἀπολαύουσιν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν πάντοτε τὴν δικαίαν ἀνταμοιβήν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ διώκονται, καὶ παντοίας θλίψεις ὑπομένουσιν². οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐξ ἐναντίας ὄχι σπανίως ἐν παντοίαις ἡδοναῖς καὶ εὐφροσύναῖς τελειοῦνσι τὰς ἡμέρας των. Καὶ ὅλα ταῦτα γίνονται κατὰ τὴν εἰδικὴν τοῦ Θεοῦ πάνσοφον οἰκονομίαν³. ἀλλ' ἔπειδὴ, ὡς ἄνωτέρω ἐρρέθη, ἡ θεοσεβεία δὲν δύναται νὰ μένῃ ἀθράβευτος, ἥτοι χωρὶς ἀνταπόδοσιν, καὶ ἡ ἀρετὴ ἐδῶ δὲν ἀνταμείβεται πάντοτε κατ' ἀξίαν, ἔπεται, ὅτι πρέπει νὰ ᾖ ἄλλη ζωὴ μετὰ θάνατον, εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ ἐνάρετοι μέλλουν νὰ λάβωσι τὴν ἀνταπόδοσίν των⁴.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΣ.

2. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἤρchiσε νὰ παραβιάνῃ πᾶσαν ὥρην τὸν φυσικὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ἔπεσεν εἰς ἀπρεπεῖς κλίσεις, εἰς δυναστείας, εἰς ἀδικίας, εἰς πικρογυρίας, εἰς ἀπίστας, εἰς συκοφαντίας, εἰς τὰ αἰσχροτάτα πάθη τῆς σαρκὸς, εἰς τὴν μέθην, εἰς τὴν φιλαργυρίαν, εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, εἰς τὸ μῖσος, εἰς τὸν φθόνον, καὶ ἄλλα ἀποτρόπαια κακά, καὶ διαφθαρεῖς ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα, δὲν ἐδύνάτο πλέον μόνος νὰ εὖρῃ ἱκανῶς ἰσχυρὰ μέσα εἰς τὸ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόν⁵, τότε δὴ τότε ὁ Θεὸς, μὴ βουλόμενος ν' ἀφήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐσχάτην του ἀπόγνωσιν καὶ παντελῆ πτώσιν, ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας του, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς θείας ἀποκαλύψεως σεβόμεθα⁶. Εἰς ταύτην τὴν

1) Προδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶ-ος. Συμβ. ἄρθρ. 11, 12. Ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Οὐκ ἔχομεν ὅδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. Ἑβρ. ιγ', 14. Β'. Κορινθ. ι', 1.

2) Τί, μὴ ὀλιγόροι παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενοι, ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, κασιγγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. Παροιμ. γ'. 12. Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν. Σοφ. Σιράχ ζ'. 10. Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλίψιν ἔχει. Ἰωάν. ις'. 33.

3) Τί ὅτι ἰδοὺς ἀσεβῶν εὐδοῦται εὐθύνησαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα· ἐγγὺς εἶ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ πόρρον ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν Ἰερμ. ις'. 1, 2. Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεις δικαιοκρισίας Θεοῦ. Ῥωμ. ε', 8.

4) Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄρα τὰ πειθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δοξάν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ὑμᾶς. Ῥωμ. ἡ, 18. Β'. Θεσσαλ. α', 6, 7. Οὐδὲ οὐ μνηστῆρίζεται· ὁ γὰρ ἰὼν σπεῖρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. Γαλ. ζ'. 7.

5) Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διακυψὼν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιών ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν· πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἡτρωθήσαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἦος ἐνός. Ψαλμ. ιγ', 2, 3. Γεν. ζ', 11, 12.

6) Κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίων χρόνις αἰώνις σεσηγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τὴ γραφὴν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος. Ῥωμ. ις', 25, 26. Α'. Κορινθ. β', 7. Ἐφισ. α', 19, 20. γ', 9, 11.

θείαν ἀποκάλυψιν περιέχεται τὸ εἰς τί πρέπει νὰ πιστεύωμεν, τὸ τί νὰ πράττωμεν, καὶ τὸ τί νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεόν, κατὰ τὴν πίστιν καὶ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν. Καὶ οὕτως ἀπὸ τὴν θείαν ἀποκάλυψιν μανθάνομεν τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν, τὸν θεῖον νόμον, καὶ τὴν κυριακὴν προσευχὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ.

Πίστις εἶνε ἡ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἀποδοχὴ τοῦ εὐαγγελίου.

Α'. Ἡ περὶ τῆς πίστεως διδασκαλία περιέχεται εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν. Ἡ ἁγία Γραφή διαιρεῖται εἰς τὴν *Παλαιὰν* καὶ *Νέαν Διαθήκην*. Ἡ *Παλαιὰ Διαθήκη* περιέχει τὸν νόμον, ὅστις προετοιμάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τελείαν ἀποδοχὴν τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως. Ἡ *Νέα Διαθήκη* μᾶς ἀποκαλύπτει τῶν προφητειῶν καὶ τῶν προεικονισμάτων τὴν πληρωσιν, καὶ μᾶς κηρύττει τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ εὐτυπιαγχνίαν, τῆς ὁποίας ἡξιώθημεν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὴν μὲν *Παλαιὰν Διαθήκην* συνέγραψαν οἱ προφῆται· τὴν δὲ *Νέαν Διαθήκην* οἱ ἀπόστολοι διὰ πνεύματος ἁγίου, καὶ διὰ τοῦτο, καθὼς αὕτη, οὕτω καὶ ἐκεῖνη, καλοῦνται κοινῶς *ἁγία Γραφή*¹.

Β'. Συντόμως δὲ ἡ περὶ τῆς πίστεως διδασκαλία ἐξηγᾶται εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον συνετέθη ὑπὸ τῶν τριακοσίων δεκαοκτῶ ἁγίων πατέρων εἰς τὴν πρώτην οἰκουμένην σύνοδον, ἥτις ἐγένεεν ἐν Νικαίᾳ κατὰ τὸ 325 ἔτος. Τοῦτο δὲ τὸ σύμβολον διαίρεται εἰς δώδεκα ἄρθρα κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Πρῶτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Δεύτερον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Τρίτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Τέταρτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Σταυρωθέντα τε ἐπὶ ἡμῶν ἐπὶ Πορτίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Πέμπτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.

¹) Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἔχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι. Β'. Πέτρ. 1, 21.

Ἔκτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ καθιζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς.

Ἑβδομον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Ὁγδοον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαι διὰ τῶν προφητῶν.

Ἐννέκτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Εἰς μίαν ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.

Δέκατον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ἐνδέκατον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

Δωδέκατον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως

Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

1. Τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἀποδεικνύει.

Α'. Ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε κατὰ τὴν οὐσίαν εἰς¹, ἀλλ' εἰς τρία πρόσωπα, πατὴρ, υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα· τουτέστι, Θεὸς ὁ πατήρ, Θεὸς ὁ υἱὸς, Θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα, ὅμως δὲν εἶνε τρεῖς θεοὶ, ἀλλ' εἰς Θεὸς, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται ἁγία Τριάς. Τὸ δὲ πρῶτον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος εἶνε Θεὸς ὁ πατήρ².

Β'. Ὁ Θεὸς εἶνε ὑψίστος³. Αὐτὸς εἶνε αἰώνιος⁴, πνεῦμα καθαρῶτατον⁵, παντεπιστήμων⁶, πάνσπορος⁷, παντοδύναμος⁸, πανταχοῦ παρὼν⁹, πανάγιος¹⁰,

1) Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ. Δευτερ. κεφ. λβ', σ. 39. Ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτεῖον πλὴν ἐμοῦ Θεός. Ἠσ. κεφ. μέ, σ. 5. — Οὐδεὶς Θεὸς ἕτερος ἐμῇ εἰς. Α'. Κορινθ. κεφ. ι' σ. 4. Εἰς γὰρ Θεός. Α'. Τιμ. κεφ. β' σ. 5.

2) Τρεῖς εἰσιν οἱ καρτεροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, ὁ λόγος καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσι. Α'. Ἰωάν. κεφ. ε' στίχ. 7. — Περιουθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ματθ. κεφ. κη', σ. 19. — Εἰς ἀποδείξιν τοῦτου συντείνουσι προσέτι τὰ ῥητὰ τῆς ἁγίας γραφῆς. Γεν. κεφ. α' σ. 26. κεφ. β' σ. 18. Μκθ. κεφ. γ' σ. 16. 17. Α'. Πέτρ. κεφ. α' σ. 2.

3) Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι Κύριε. Ἱερ. κεφ. ι' σ. 6. — Ὅτι ἐξ αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Ῥωμ. κεφ. ια', σ. 36.

4) Πρὸ τοῦ ὅρη γεννηθῆναι καὶ πλατῆναι τὴν γῆν καὶ τὴν οἰκουμένην καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος οὐ εἶ. Ψαλμ. πθ' σ. 2. 5) Πνεῦμα ὁ Θεός. Ἰωάν. κεφ. δ' στίχ. 24. — Ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμα ἴστι. Β'. Κορινθ. κεφ. γ' σ. 17.

6) Ὅτι πάσας καρδίας ἐγάζει Κύριος, καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει. Α'. Παραλ. κεφ. κη' σ. 9. — Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὲς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα γυμνά καὶ τετρακχιλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Εβρ. κεφ. δ' σ. 13.

7) Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ψαλμ. ρλ' σ. 24. — Τῷ δὲ βασιλεὶ τῶν αἰώνων, ἀφάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Α'. Τιμ. κεφ. α' σ. 16. 8) Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ πάντα ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησε. Ψαλμ. ριγ' σ. 11. Δευκ. κεφ. α' σ. 37.

9) Πνεῦμα Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην. Σοφ. Σολ. κεφ. α' σ. 17. Μὴ οὐκὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος. Ἱερ. κεφ. κγ' σ. 24.

10) Ἅγιοι ἔσθε, ὅτι ἅγιος ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. Α'. Πέτρ. κεφ. α' σ. 15. — Δευτ. κεφ. ια', σ. 44, κεφ. ιθ', σ. 2, κεφ. κ' σ. 7.

ἀληθινός¹, υπεράγαθος², πανοικτίμων³, δικαιοτάτος⁴, ἀνταμοιβῶν τοὺς καλοὺς, καὶ κολάζων τοὺς κακοὺς⁵.

Γ'. Ὁ Θεὸς μὲ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου τοῦ ἐπλασεν εἰς ἑξ ἡμέρας ὅλα τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, τουτέστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὰ πνεύματα καὶ τὸν ἄνθρωπον⁶.

Εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μηδενὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τουτέστιν ὅλην τὴν ὕλην, ἐκ τῆς ὁποίας σύγκειται οὗτος ὁ κόσμος, καὶ ἐπρόσταξε νὰ γείνη φῶς. Καὶ τὸ μὲν φῶς ὠνόμασεν ἡμέραν τὸ δὲ σκότος νύκτα⁷.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, τουτέστιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ εὐρύχωρον διάστημα, τὸ ὁπεῖον βλέπομεν ἀπὸ τὴν γῆν ἕως τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ ὁποῖον περιέχει τὰ σύννεφα καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις ὑπεράνω τῆς γῆς⁸.

Τὴν τρίτην ἡμέραν διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ὕδαρ, καὶ οὕτως ἐφάνησαν αἱ θάλασσαι καὶ αἱ λίμναι, καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ βρύσεις. Ἡ δὲ διαχωρισθεῖσα γῆ ἀπὸ τοῦ ὕδαρ, ἐστολίσθη μὲ διάφορα δένδρα, ἄνθη καὶ χόρτα⁹.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ταύτην τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται καὶ τώρα αὐτὰ, διὰ νὰ βλέπωσιν οἱ ἄνθρωποι ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ διὰ νὰ μᾶς δεικνύωσι τοὺς διαφόρους καιροὺς¹⁰.

Τὴν πέμπτην ἡμέραν μὲ τὸν ἰσχυρὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐφάνησαν τὰ ὀφάρια, ὅσα πλέουσιν εἰς τὰ ὕδατα, καὶ τὰ πετεινά, ὅσα πετώσιν εἰς τὸν ἀέρα¹¹.

1) Λέγει αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς. Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Ἰωάν. κεφ. ιδ', σ. 3. Ὁ λόγος ὁ οὗς ἀλήθειά ἐστὶ. Ἰωάν. κεφ. ιζ', σ. 17.

2) Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰμὶ εἰς ὁ Θεός. Λουκ. κεφ. ιη', σ. 19 καὶ Ψαλμ. ρλδ, σ. 3.

3) Κύριος ὁ Θεός, οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός. Ψαλμ. πεί, σ. 15. Εἰσεδ. κεφ. λδ', σ. 6.

4) Δίκαιος καὶ ὁσιος Κύριος. Δευτ. κεφ. λθ', σ. 4.

5) Κατὰ τὴν σκληρότητά του καὶ ἀμετανοήτου κροδίαν, θησαυρίζει σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεις δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδίδει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ῥωμ. κεφ. ε', σ. 5 6. 6) Καὶ συνετέλεισεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑκτῇ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅσα ἐποίησε. Γεν. β', 2.

7) Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· καὶ εἶπεν ὁ Θεός. Γεννηθῶ φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ ἰκέλευσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα μία. Γεν. κεφ. α', σ. 1. 3. 5.

8) Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα. . . Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα δευτέρα. Γεν. κεφ. α', σ. 7. 8.

9) Καὶ εἶπεν ὁ Θεός. συναχθήτω τὸ ὕδωρ καὶ ὀφθῇ ἡ ξηρά. Καὶ ἐγένετο οὕτως. . . Καὶ ἰκέλευσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἰκέλευσε θαλάσσας. . . Καὶ εἶπεν ὁ Θεός. Βλαστήτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου. . . καὶ ἕλκον κάρπινον. . . Καὶ ἐγένετο οὕτως· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τρίτη. Γεν. κεφ. α', σ. 9. 13.

10) Καὶ εἶπεν ὁ Θεός. Γεννηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερέωματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀναμῆσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀναμῆσον τῆς νυκτός. Καὶ ἐποίησαν εἰς σημεῖον καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἡμέρας καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τετάρτη. Γεν. κεφ. α', σ. 14. 15. 19.

11) Καὶ εἶπεν ὁ Θεός. Ἐξαγαγέτωσαν τὰ ὕδατα ἑρπαιὰ ψυχῶν ζώων καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐγένετο οὕτως· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα πέμπτη. Γεν. κεφ. α', σ. 20, 23.

Τὴν ἑκτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς πάντα τὰ θηρία, τὰ ἔρπετά, καὶ πάντα τὰ χερσαῖα ζῶα, καὶ τέλος πάντων καὶ τὸν ἄνθρωπον¹.

Δ'. Ὁ Θεὸς πλάσας τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, προνοεῖ περὶ αὐτῶν, διὰ νὰ διατηρῶσι πάντα τὰ πλάσματα τὴν ὑπαρξίν των καὶ τὰς δυνάμεις². Ἡμεῖς δὲ βλέπομεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὅτι τὰ ἄψυχα πράγματα διατηροῦνται εἰς τὴν τάξιν των, ὡς ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες καὶ ἡ γῆ· διότι καθὼς πρὸ ἐνίων χιλιάδων ἐτῶν ἐγένετο, οὕτω καὶ τώρα βλέπομεν, ὅτι διὰ τῆς θείας προνοίας τὴν νύκτα διαδέχεται ἡ ἡμέρα, τὴν δὲ ἀνοίξιν τὸ καλοκαίριον, τὸ καλοκαίριον δὲ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ φθινόπωρον ὁ χειμὼν.

Εἰς δὲ τὰ ἔμψυχα πράγματα ἔδωκεν ὁ Θεὸς ὄχι μόνον δύναμιν καὶ ὁσὺν νὰ πληθύνωσι τὸ γένος των, ἀλλὰ προητοίμασεν εἰς αὐτὰ καὶ ὅλα τ' ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς των, προστάττων τὴν γῆν νὰ βλαστάνῃ τοιαῦτα φυτὰ, ὅποῖα συντείνουσιν πρὸς τροφήν τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄλων τῶν ζώων³. Ἐκαστον πλάσμα ἐγένεεν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ χρείαν τοῦ ἄλλου, ἡγούν τὸ χόρτον διὰ τὰ κτήνη, τὰ δὲ κτήνη καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα, διὰ τὸν ἄνθρωπον⁴. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦτο ὁ Ἀδὰμ, τοῦ ὁποῦ τοῦ σώμα ἐπλάσεν ὁ Θεὸς ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὸν ἐχάρισεν ἀθάνατον ψυχὴν⁵. βοηθὸν δὲ αὐτοῦ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὴν γυναῖκα⁶, ὀνομασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀδὰμ Εὕαν, τὴν ὁποίαν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ, ἐνῶ ἐκοιμᾶτο⁷.

Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὕα ἐπλάσθησαν κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ⁸, τουτέστιν ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἦτο ἁγία, καθαρὰ, δικαία καὶ ἀναμάρτητος⁹. Ὁ Θεὸς τοὺς κατέστησεν εἰς τὸν παράδεισον, καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ μὴ φάγωσιν ἀπὸ τὸ ἀπηγορευμένον εἰς αὐτοὺς δένδρον διὰ νὰ μὴ ἀποθάνωσιν¹⁰. Ἀλλ' ἁμφοτέροι παρεβήσαν τὴν θείαν ἐντολήν, καὶ διὰ τῆς παραβάσεως ὄχι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ δι' αὐτῶν καὶ ὅλοι οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν καθυπεβλήθησαν εἰς τὸν πρόσκαιρον καὶ αἰώνιον θάνατον, καὶ εἰς διαφόρους ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἀρρώστιας¹¹.

Ὁ Θεὸς ὅμως ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ ὁποῖον ἐπλάσθη διὰ τὴν αἰώνιον εὐδαιμονίαν δὲν ἠθέλησε νὰ καταδι-

1) Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος τετράποδα καὶ ἔρπετά καὶ θηρία ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος· καὶ ἐγένετο οὕτως· Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Καὶ ἐγένετο ἐσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμεῖρα ἕκτη, Γεν. κεφ. α'. στ. 24, 16, 31. 2) Ἐν αὐτῷ γὰρ (τῷ Θεῷ) ζῶμεν, καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Πράξ. κεφ. ιζ', στ. 23. 3) Ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἐξαγαγῆν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς. Ψαλμ. ργ', στ. 14.

4) Καὶ ἐπλήθυνον αὐτοὺς (τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα) ὁ Θεὸς λέγων· ἀυξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρῶσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· Γεν. κεφ. α', στ. 28.

5) Καὶ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν (λαβῶν) ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρῶσπον αὐτοῦ πνεῦν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Γεν. κεφ. β'. στ. 7.

6) Ἄρσαν καὶ ὅλῳ ἐποίησεν αὐτούς. Γεν. κεφ. α'. στ. 27. Καὶ ποιήσωμεν αὐτῷ (τῷ Ἀδὰμ) βοηθόν. Γεν. κεφ. β', στ. 18. 7) Γεν. κεφ. β'. 21, 22.

8) Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἀποθήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· Γεν. κεφ. α'. στ. 26. 9) Πλὴν ἵδε τοῦτο ἔβρον, ὃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς. Ἐκκλ. κεφ. γ'. στ. 30. 10) Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐβλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Γεν. κεφ. β', στ. 17.

11) Διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε καὶ διὰ τῆς ἁ-

κάση τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν πτώ-
σιν του ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν νὰ ἐξαποστείλῃ τὸν ἐλευθερωτὴν¹, περὶ τοῦ
ὁποίου μετὰ ταῦτα οἱ προφῆται εἰς διαφόρους περιστάσεις προέλεξαν,
ὥστε ὅταν ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐπηγγελλόμενον ἐλευθερωτὴν, μετὰ χα-
ρᾶς νὰ τὸν δεχθῶσι² καὶ οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν νὰ ἔχωσι ζωὴν αἰώνιον³.

2. Τὸ δευτέρον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς πληροφορεῖ,
ὅτι τὸ δευτέρον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, Θεὸς ὁ υἱός, δὲν εἶνε κτι-
στός, ἀλλὰ πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεννητός⁴, ὁμοούσιος τῷ πατρὶ
κατὰ τὴν θεότητα⁵. Αὐτὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν⁶, παντογνώστης⁷, παν-
τοδύναμος⁸, καὶ ὡς Θεὸς ἀληθινὸς κατὰ τὴν οὐσίαν, ὁμοῦ μὲ τὸν πατέ-
ρα ἔπλασε τὸν κόσμον⁹. Αὐτὸς καλεῖται Κύριος¹⁰.

Α'. Ἀπὸ τὸ τρίτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μαθαίνομεν, ὅτι
ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἦλθεν
εἰς τὴν γῆν, ἐγεννήθη ἐπελεύσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπὸ τὴν παρθένον
Μαρίαν¹¹, ἀνεδέχθη τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, καὶ ἐγενεατέλειος ἄνθρωπος πλὴν
τῆς ἁμαρτίας¹². Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ὥρας τῆς ἐνανθρωπήσεώς του καλεῖται
Ἰησοῦς¹³, ἡγουν σωτὴρ ἡ ἐλευθερωτής· ἐπειδὴ ἠλευθέρωσε τὸ ἀνθρώπινον
γένος ἀπὸ τὸν αἰώνιον θάνατον. Ὀνομάζεται δὲ Χριστὸς τουτέστι κεχρι-
σμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐπηγγελλόμενος εἰς ἡμᾶς Μεσίας· ἐπειδὴ αὐτὸς ὡς βα-
σιλεὺς καὶ ἄνθρωπος, ἦτο πλήρης τῶν ἐξαιρέτων χαρισμάτων τοῦ ἁγίου
πνεύματος¹⁴, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν χρι-

μαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον
Ῥωμ. κεφ. ε', στ. 12. 1) Καὶ ἔχθρην θήτω ἀναμίσειν σου, καὶ ἀναμίσειν τῆς γυναικός, καὶ
ἀναμίσειν τοῦ σπέρματος σου, καὶ ἀναμίσειν τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τηρήσει κεφαλὴν
καὶ σύ τηρήσεις αὐτὸν πτεγνάν. Γεν. κεφ. γ', στ. 13.

2) Τοῦτο πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἅφσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτὸν. Πρ. κεφ. ι', στ. 43.

3) Οὗτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογεῆ ἔδωκεν, ἵνα
πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπολῇται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἰωάν. κεφ. γ', στ. 16.

4) Γίός μου εἰ εὖ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκα σε. Ψαλμ. Ε', στ. 7.

5) Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἑσμέν. Ἰωάν. κεφ. ι', στ. 30.—Ὁ ἰωρακὸς ἐμὲ ἰώρακε τὸν πατέρα.
Ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστί. Ἰωάν. κεφ. ιδ', στ. 9.—11. 6) Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ
μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος. Ἀμὴν. Ματ. κεφ. κη', στ. 20.

7) Αὐτὸς δὲ (ὁ Χριστὸς) εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς. Λουκ. κεφ. ια', στ. 17.
—Εἰς τὸν Χριστὸν ἦτο γνωστὴ ἡ πολιτεία τῆς Σαμαρείτιδος (Ἰωάν. κεφ. ιβ', στ. 18), ἡ προ-
δοσία του ἀπὸ τὸν Ἰούδαν (Ἰωάν. κεφ. ιγ', στ. 11), τὸ πάθος, ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις του.
(Λουκ. κεφ. ιη', στ. 31, 32, 33), ἡ καταστροφή τῆς Ἱερουσαλὴμ (Ματθ. κεφ. κδ', στ. 2). —
Ταῦτα δὲ εἰς μόνον τὸν Θεὸν εἶνε δυνατόν.

8) Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Ματθ. κεφ. κη', στ. 18.

9) Πάντα δι' αὐτοῦ (τουτέστι τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ) ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν,
ὃ γέγονεν. Ἰωάν. κεφ. α', στ. 3. — Καὶ εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς
δι' αὐτοῦ. Α. Κορ. κεφ. ν', στ. 6. 10) Ἡμεῖς φωνεῖτε με «ὁ διδασκαλὸς καὶ ὁ Κύριος,» καὶ
καλῶς λέγεται· ἐμὶ γὰρ. Ἰωάν. κεφ. ιγ', στ. 13.—Ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δεξιᾷ Θεοῦ
πατρὸς. Φιλ. κεφ. ε', στ. 11. 11) Πνεῦμα ἅγιον ἐπιτεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου
ἐπισκιάσει σοι. Λουκ. κεφ. α', στ. 35. 12) Καὶ εἶδατε ὅτι ἐκίνοιο ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρ-
τίας ἡμῶν ἄῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστί. Α. Ἰωάν. κεφ. γ', στ. 6.

13) Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν· καὶ καλέσεις το ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Λουκ.
α', στ. 31. 14) Καὶ ἐξελεύσεται ῥέοδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰσσαι, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ
ἀναστήσεται, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως πνεῦ-
μα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνῶσεως καὶ εὐσεβείας. Ησ. κεφ. ιβ', στ. 1, 2. — ὧς ἔχρισεν
αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦν) ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει. Πράξ. κεφ. ι', στ. 38.

στὸν, ὀνομαζόμεθα *Χριστιανοί*. Αὐτὸς καλεῖται καὶ *Μεσίτης* ἡμῶν διὰ τοῦτο, ὅτι ἐφιλώσε μὲ τὸν Θεὸν τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς παραβάσεώς του εἶχεν ὑποπέσει εἰς τὴν αἰώνιον θεῖαν ὀργήν¹. Διὰ τὴν φιλιωθῆ ὅμως ὁ Θεὸς μὲ τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἐδύνατο ἄλλος τις νὰ ἀναδεχθῇ ταύτην τὴν *μεσιτείαν*, ἔργον τόσον μέγα καὶ ὑψηλὸν, εἰμὴ εἰς μόνος ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ ἄ-θρῳπος παραβάς ἅπαξ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀπείρου καὶ αἰωνίου ὄντος, ἔγινε διὰ τοῦτο εἰς τὸν αἰῶνα παντοτεινὸς καὶ αἰώνιος παραβάτης, καὶ ἀκολουθῶς ἐχρειάζετο νὰ ᾔηνε ἀναμάρτητον καὶ αἰώνιον καὶ τὸ ὃν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ δυνηθῇ νὰ ἀναδεχθῇ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ τὸν φιλιώσῃ μὲ τὸν Θεόν, καθ' ὃ ἄνθρωπος². διότι τὸ φθαρτὸν, καὶ εἰς τὰς ἀσθενείας ὑποκείμενον πλάσμα, ποτὲ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὰ τὰ πταίσματά του, καὶ νὰ ἐξιλεώσῃ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον παρώργισεν. Ἀλλὰ καὲν ἄλλο πλάσμα, ὃν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀτελὲς καὶ ὄχι αἰώνιον, δὲν ἐδύνατο ἐντελῶς καὶ αἰωνίως νὰ στερεώσῃ τὴν φιλιώσιν ἡμῶν μὲ τὸν Θεόν· δὲν ἐδύνατο ἐντελῶς καὶ αἰωνίως νὰ μᾶς υἱοθετήσῃ· δὲν ἐδύνατο ἐντελῶς καὶ αἰωνίως νὰ καθάρισῃ ὅλας τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τῆς τελείας καὶ αἰωνίου μεσιτείας του πρὸς τὸν Θεόν, εἰμὴ εἰς μόνος ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ-στις αἰώνιος ὢν Θεός, καὶ τέλειος ἄνθρωπος γενόμενος, ἔχει διηνεκῇ *μεσιτείαν*³, καὶ διὰ τῆς μεσιτείας του ἐλάβομεν τὴν τελείαν καὶ αἰωνίαν ἄ-φεσιν τῶν ἁμαρτιῶν⁴. Ἐπρεπε δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ νὰ γείνη καὶ ἄνθρωπος·

α) διὰ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ ὁ οὐράνιος πατὴρ μεσίτην καὶ ἐγγυητὴν ἡμῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως, ὥς νὰ ᾔητο μόνον ἄνθρωπος, τοῦ ὁποῖου τὴν μορφήν ἔλαβεν· ἀλλὰ διὰ νὰ γείνη τοῦτο, ᾔητο ἀδύνατον εἰς αὐτὸν νὰ μὴ λάβῃ ἀνθρωπίνην σάρκα⁵.

β') διὰ νὰ μᾶς ἐλύσῃ εὐκολώτερα πρὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς δρατῆς πρὸς ἡμᾶς παρουσίας του, καὶ νὰ μᾶς ἀναγγείλῃ ἐκ στόματος τοῦ θέλημα τοῦ οὐρανίου πατρὸς, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας⁶.

γ') διὰ νὰ τελειώσῃ ἐντελῶς τὸν νόμον, καὶ διὰ τοῦτο ὄχι μόνον τὴν τοῦ νόμου παράδοσιν μᾶς νὰ συγκαλείψῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγιωτάτην του ζωὴν νὰ μᾶς ἀφήσῃ ὅλων τῶν πράξεων ἡμῶν κανόνα, τὸν ὁποῖον ἔχομεν χρέος νὰ ἀκολουθῶμεν, ἐὰν θέλωμεν νὰ σωθῶμεν⁷.

δ') διὰ νὰ ἀποθάνῃ καὶ ἱκανοποιῶν μὲ τὸν θάνατόν του τὴν θεῖαν δι-

1) Εἰς γὰρ Θεὸς, εἰς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς. Α. Τιμ. 6, στ. 5. 2) Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσις, ἄκακος, ἁμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος Ἔβρ. κεφ. γ, στ. 26.

3) Ὁ δὲ (Ἰησοῦς) διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράθεκτον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· ὅθεν καὶ ὠφεῖν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἔβρ. κεφ. ζ, στ. 24, 25. 4) Ὅτι ἴλεως ἴσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἁνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. Ἔβρ. κεφ. γ, στ. 12. 5) Τὸν μὴ γινώσκα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποιήσεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. Β. Κορινθ. κεφ. 5, στ. 21.

6) Οὐκ ἐτι ἡμᾶς λέγω δούλους ὅτι ὁ δούλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ἡμᾶς δὲ εἰρη-κα φίλους· ὅτι πάντα, ἃ ᾔκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς μου, ἐγνώρισά ὑμῖν. Ἰωάν. κεφ. 15, στ. 15.

7) Ἐξαπατάτετε τὸν Θεὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ. Γαλάτ. κεφ. 3, στ. 4.

καιοσύνην, νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν τιμωρίαν τῆς ὁποίας ἐγείναμεν ἄ-
ξιοι καὶ νὰ μᾶς κερδίσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν¹.

Ἡ ἐνανθρώπις τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἔγεινεν αἰώνάς τινας μετὰ τὴν πτώ-
σιν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου. Ὁ θεὸς ἡμῶν μεσίτης δὲν ὑπόδεκται εὐθὺς
μετὰ τὴν πτῶσιν νὰ φανερωθῇ ἐν σαρκὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ προητοίμασεν
ἐαυτῷ τὴν ὁδὸν διὰ τοῦ φυσικοῦ καὶ γραπτοῦ νόμου, διὰ τῶν προφητῶν,
διὰ τῶν διαφόρων τιμωριῶν τῶν παρανόμων, διὰ τῶν πλουσιοπαρόχων
ἀνταμοιβῶν τῶν δικαίων, καὶ διὰ πολλῶν ἐπαγγελιῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ μὲ
ὅλα ταῦτα τὸ ἀνθρώπινον γένος ἔκλινεν εἰς τὴν πτῶσιν του, καὶ τὸ κακὸν τῆς
ἀμαρτίας διεχύνετο εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ δὲν ἦτο ἐλπίς σωτηρίας
χωρὶς τὴν ἄμεσον τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, τότε δὴ τότε μετὰ τὴν πλήρωσιν
τοῦ διωρισμένου καιροῦ εἰς τὴν προαιώνιον τοῦ Θεοῦ βουλήν, ἐφανερώθη
τελευταῖον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὁ διὰ τῶν προφητῶν πάλαι λαλήσας Θεός,
εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ². Αὕτη ὅμως ἡ μετὰ παρέλευ-
σιν τινῶν αἰώνων τοῦ σωτῆρος παρουσία, δὲν φέρει καμμίαν ἀμφιβολίαν
περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἁγίων ἀνδρῶν, ὅσοι ἔζησαν πρὸ τῆς
τοῦ Χριστοῦ παρουσίας· διότι, καθὼς ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὸν ἐλθόντα
σωτῆρα, οὕτως αὐτοὶ ἐπίστευον εἰς τὸν μέλλοντα λυτρωτὴν. Ἡ δὲ πίστις
αὐτῶν δὲν διέφερεν ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας³, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Πκῦλος
ὄχι μόνον ὀνομάζει τὸν Ἀβραάμ πιστὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν προβάλει ὡς
παράδειγμα εἰς ὅλους, ὅσοι θέλουν νὰ δικαιωθῶσι διὰ τῆς πίστεως⁴.

Καθὼς εἰς τὴν φιλίωσιν γίνονται συνήθως συνήθαι, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
Θεοῦ, ὁ μεσίτης ἡμῶν, διατρίβων μετὰ τῶν ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὑπόδεκται νὰ
μᾶς ἀποκαλύψῃ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἕτοιμος νὰ ἀφήσῃ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν,
ἐὰν ἡμεῖς μετανοήσωμεν εἰλικρινῶς δι' αὐτάς⁵, καὶ οὕτως ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ,
διὰ νὰ δείξῃ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὸ μέσον πρὸς διαλλαγὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ,
μᾶς ἐφάνερωσε τὴν ἁγίαν του θέλησιν, καὶ ἐκήρυξε μετάνοιαν καὶ τὴν ἀ-
ληθῆ θεογνωσίαν. Αὐτὸς μᾶς ἐδίδαξε νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυ-
χῆς καὶ ἐξ ὅλης καρδίας⁶. νὰ πιστεύωμεν εἰς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν
ὡς εἰς τὸν ἀπεσταλμένον παρὰ Θεοῦ⁷. νὰ αἰτῶμεν ὅλα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ

1) Ἐπὶ αὐτὰ τὰ παιδία κοινοῦντο σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπληροῖς μετέσχε
τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τούτεστι τὸν
διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τοὺτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἐνοχοὶ ἦσαν δουλείας
ἑβρ. κηφ. 6, στ. 14, 15.

2) Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ'
ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ. ἑβρ. κηφ. ιγ, στ. 1.

3) Ἐν ταύτῃ γὰρ (τῇ πίστει) ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. ἑβρ. κηφ. ιβ, στ. 2. — Ἰησοῦς
Χριστὸς ἦθες καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἑβρ. κηφ. ιγ, στ. 8.

4) Ἐπίστευσεν Ἀβραάμ τῷ Θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Ῥωμ. κηφ. δ, στ. 3.

5) Λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοούντι, ἢ ἐπὶ ἐν-
νεκόντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας. Λουκ. κηφ. ιε, στ. 7. — Εἰρήνην
διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὀφείλει τὸν Κύριον. ἑβρ. κηφ. ιε, στ. 14. 6) Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνούοντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ
προσκυνεῖν. Ἰωάν. κηφ. δ, στ. 24.

7) Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱόν, καὶ πιστεύων
εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Ἰωάν. στ', στ. 40.

Θεοῦ¹, καὶ νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας². Πρὸς τούτοις μᾶς ἐξηγήσεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τί ὑφίσταται ἡ ἀληθὴς τοῦ ἀνθρώπου μακαριότης³, μᾶς ἐδίδαξε μὲ τὸ παράδειγμά του πῶς νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον μας⁴, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ εὐεργετῶμεν αὐτούς, καὶ νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ αὐτῶν⁵. Ὅλην δὲ τὴν διδασκαλίαν του, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν πάσης ἀποδοχῆς ἄξιαν, ἐθεοβίωσεν διὰ πρᾶξέων θαυμάτων, τὰ ὅποια φανερὰ ἀπεκάλυπτον τὴν θεότητά του, ὥστε ὅλοι οἱ ἀκούοντες αὐτὸν μὲ ἀνέκφραστον θαυμασμόν, ἔλεγον, ὅτι δὲν ἐφάνη ἀκόμη ποτὲ τοιοῦτος εἰς τὴν γῆν⁶.

Β'. Εἰς τὸ τέταρτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μανθάνομεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ δεῖξη τὴν ἄκραν του ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς, καὶ διὰ νὰ καθάρισεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἐπλήρωσε τὸ μυσῆριον τῆς ἀπολυτρώσεώς μας. Τὴν δὲ ἡμέραν καθ' ἣν ἐμελλε νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων, ἔφρχεν ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς μαθητάς του τὸ πάσχα⁷, καὶ κατέστησε τὸ μυσῆριον τῆς μεταλήψεως⁸. Μετὰ ταῦτα ἐπωλήθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην⁹. Οἱ Ἰουδαῖοι διέβλασαν τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ἔλεγεν, ὅτι δύναται νὰ χαλάσῃ τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ πάλιν εἰς τρεῖς ἡμέρας νὰ τὸν καταστήσῃ, καθὼς ἦτο¹⁰, καὶ ὅτι ὠνόμαζεν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ¹¹, καὶ βασιλεῖα τῶν Ἰουδαίων¹². καὶ διὰ τοῦτο ὑπέμεινε τιμωρίαν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸν καιρὸν Πιλάτου, ἐπάρχου τότε τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ προσηλώθη ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν σταυρόν¹³. Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς παραδόσεώς του, τὴν παρασκευὴν, πρὸς τὸ ἐσπέρας, κατεβιβάσθη ἐκ τοῦ σταυροῦ ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ ἐξ Ἀριμα-

1) Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ. Ματθ. κεφ. στ. στ. 33.— Καὶ ὅτι, ἂν ἀντήχητε (παρὰ τοῦ πατρὸς) ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω. Ἰωάν. κεφ. ιδ', στ. 13. 2) Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς, ἀγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ. Ἐφεσ. κεφ. α', στ. 4.

3) Ματθ. κεφ. ε', καὶ στ. 4) Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦν) λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γνωπετῶν αὐτῷ· καὶ λέγων αὐτῷ· «Ὅτι ἂν θέλῃς, δύνασαι με καθάρσαι.» Ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείλας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· «Θέλω, καθάρσθης.» Μάρκ. κεφ. α', στ. 40, 41.

5) Αγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισούντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς· καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Ματθ. κεφ. ε', στ. 44. 6) Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάληεν ὁ κοφρὸς· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· «Ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ.» Ματθ. κεφ. θ', στ. 33.

7) Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. Ὁπίστε δὲ γενομένης, ἀνέκετο μετὰ τῶν δώδεκα. Ματθ. κεφ. κντ', στ. 19, 20.

8) Καὶ λαθὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔλασσε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὁσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι λέγων· «Τοῦτό τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.» Λουκ. κεφ. κβ', στ. 19, 20. 9) Εἰσῆλθε δὲ ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὅντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα, καὶ ἀπελθὼν συνελήφθη τοὺς ἀργιερεῖς καὶ τοὺς στρατηγούς, τὰ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. Λουκ. κεφ. κβ', στ. 3, 4.

10) Ἰσχυρότερον δὲ προελθόντες δύο ψευδομάρτυρες, εἶπον· «Οὕτως ἔφη, δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομηῆσαι αὐτόν.» Ματθ. κεφ. κς', στ. 60, 61.

11) Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ (τῷ Πιλάτῳ) οἱ Ἰουδαῖοι· «Ἡμεῖς νόον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθνήσκειν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποίησεν.» Ἰωάν. κεφ. ιθ', στ. 7.

12) Ἐκ τούτου ἐξήτει ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες· Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος. Πᾶς ὁ βασιλεῖα ἑαυτὸν πῶν ἀντιτέγει· τῷ Καίσαρι. Κεφ. ιθ', στ. 12. 13) Τότε σὺν (ὁ Πιλάτος) παρέδωκεν αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦν) αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις· ἵνα σταυρωθῇ. Ἰωάν. κεφ. ιθ', στ. 16.

θαίας, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου, καὶ ἐτέθη εἰς μνῆμα καινόν¹. Ἡ ταφή τοῦ Σωτῆρος ἀποδεικνύει, ὅτι ἀληθῶς ἀπέθανεν. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ ἄρθρον πρέπει νὰ σημειώσωμεν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε τιμωρίαν καὶ θάνατον ὄχι ὡς Θεὸς ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι αὐτὸς, ἂν καὶ δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἁμαρτίαν, ὅμως ἠθέλησε νὰ παραδῶσθαι ἑαυτὸν εἰς τιμωρίαν καὶ εἰς σταυρικὸν θάνατον, διὰ νὰ μᾶς ἀποκτήσῃ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν², ἧτις ὑφίσταται εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν στερεὰν ἐλπίδα μας, εἰς τὴν φιλιώσιν μας μετὰ τὸν Θεόν, καὶ εἰς τὴν τελείαν πληροφориαν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾷ. Ὑπερὶ δὲ ὁ Χριστὸς, χωρὶς κανένα πταίσμα, καὶ ἀπὸ μόνῃν τὴν πρὸς τὸ ἄνθρωπινον γένος ἀγάπην, ὑπέμεινε τιμωρίαν καὶ θάνατον, χρεωσούμεν καὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, οἱ ὅποιοι φέρομεν τὸ ὄνομά του νὰ μιμώμεθα τὸ παράδειγμά του, καὶ νὰ φυλαττώμεθα διὰ νὰ μὴ κολαζώμεθα διὰ τὰ πλημμελήματά μας, τὰς δὲ συκοφαντίας καὶ τοὺς χλευασμοὺς, τὰ ὅποια ἡμεῖς ἐνίστε μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μας καὶ μετὰ τὴν σεμνὴν πολιτείαν ἐπισύρομεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν, νὰ ὑπομένωμεν ἀγογγύστως, μᾶλλον δὲ προθύμως, ὥστε ὑποφέροντες ταῦτα ὄχι κατ' ἀξίαν, νὰ πλησιάσωμεν περισσότερον εἰς τὴν ἁμωμον καὶ ἀγίαν πολιτείαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν³.

Γ'. Τὸ πέμπτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς δεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸν θάνατόν του ἦτις ἦτο πρώτη τῆς ἐβδομάδος, καὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τώρα ὀνομάζεται Κυριακὴ, ἀνέστη μετὰ τὴν δύναμιν τῆς θεότητός του ἐκ τοῦ τάφου⁴, καὶ διὰ τούτου ἐπλήρωσε τὰς προφητείας τῆς παλαιᾶς Διαθήκης⁵, καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ προῶρρησιν περὶ τῆς ἀναστάσεώς του⁶, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Θεοῦ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ ὅτι ἡ εἰς αὐτὸν ἐλπίς ἡμῶν εἶνε στερεὰ καὶ βεβαία⁷. Εἰς ταύτην δὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ σωτῆρος ἐπιστηρίζεται καὶ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως ἡ ἐλπίς⁸.

1) Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας . . . ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος· ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθε δὲ καὶ Νικοδήμος (ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον), φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλός· ὡσεὶ λίτρας ἐκάτον· ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐθωνίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. Ἦν δὲ τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κήπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καὶνόν, ἐν ᾧ οὐδεπῶ οὐδεὶς εἰσῆλθε. Ἐκεῖ οὖν, διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἐθηκεν τὸν Ἰησοῦν. Ἰωάν. κεφ. ιβ', στ. 38, 39, 40, 41, 42. 2) Τὸν μὴ γινῆτα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. Β. Κορινθ. κεφ. ε', στ. 21.

3) Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενῶμεν; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιούντες καὶ πάσχοντες ὑπομενῶμεν, τοῦτο χάρις παρὰ Θεοῦ. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ὑποκαταστήσῃ ὑποχρεωμένον, ἵνα ἐπακολουθήσῃτε τοῖς ἰχνεσίν αὐτοῦ. Ὁς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὗρεθαι δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Α. Πέτρο. β', στ. 20, 21, 22.

4) Τῇ δὲ μιᾷ τῶν Σαββάτων, ὁρθροῦ βαθείας, ἦλθον (αἱ αὐρεφόροι γυναῖκες) ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἄνθη ἀρώματα, καὶ τίνας οὖν αὐταῖς. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, καὶ εἰσελθούσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Λουκ. κεφ. κβ', στ. 1, 2, 3. — Ὁντως ἠγέρθη ὁ Κύριος. Λουκ. κεφ. κδ', στ. 34.

5) Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄλῃ, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Ψαλμ. ιδ', στ. 10.

6) Ἐδίδασκε γὰρ (ὁ Χριστὸς) τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρκεῖται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Μάρκ. κεφ. θ', στ. 31. 7) Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἠγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν. Α. Κορ. κεφ. ιε', στ. 14. 8) Εἰ γὰρ πιστεύομε

Δ'. Εἰς τὸ ἔκτορ ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μανθάνομεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἐφάνη εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους, καὶ τοὺς ἐπληροφόρησεν, ὅτι ἀληθῶς ἀνέστη¹. Ἐδῶκε δὲ εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀποστολῆς των καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου², ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς νὰ ἀποστείλῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν³. Καὶ μείνας ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἀνελήφθη μὲ τὸ σῶμά του πρὸς τὸν πατέρα εἰς τὸν οὐρανὸν⁴, ὅπου κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς⁵, τουτέστιν ἔλαβε τὴν θεῖαν ἐξουσίαν καὶ δόξαν, ἥτις ἂν καὶ ἦτο εἰς αὐτὸν ἀπ' αἰῶνος πάντοτε οἰκεία, ὅμως ἐπὶ τῆς γῆς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἦτο κεκρυμμένη ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἀνθρωπότητος⁶.

Ε'. Τὸ ἑβδομον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, μᾶς προσταττει νὰ πιστεῦωμεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὑπόσχασίν του⁷, θέλει ἔλθει πάλιν μετὰ δόξης, ὡς κριτὴς καὶ βασιλεὺς εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς⁸, καὶ βασιλέα δηλαδὴ, καὶ ἡγεμόνα, καὶ ἀρχιερέα, πλούσιον καὶ πτωχόν, μικρὸν καὶ μεγάλον, καὶ ὅλους κοινῶς τοὺς ἀνθρώπους πάσης τάξεως καὶ καταστάσεως, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν⁹. Ὁ Χριστὸς δὲν θέλει μᾶς κρίνει ὡς κρίνουσιν οἱ κριταὶ τοῦ κόσμου· διότι οἱ κριταὶ τοῦ κόσμου, ὡς μὴ γινώσκοντες τὰ πάντα, καὶ διὰ τοῦτο μὴ γνωρίζοντες τοὺς διαλογισμοὺς ἡμῶν μᾶς κρίνουνσι μόνον κατὰ τοὺς λόγους καὶ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν· ὁ Χριστὸς ὅμως ὡς κριτὴς ὅστις γινώσκει τὰ πάντα, θέλει μᾶς κρίνει ὅχι μόνον διὰ τὰ βερέα καὶ φανερά ἀμαρτήματα· οἶον, διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ βλασφημίαν εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὰ λοιπὰ¹⁰· ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα κακὸν λογισμὸν¹¹. Πότε δὲ θέλει γέινει ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ

ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. Α. Θεσσαλ. κεφ. δ. στ. 14. — Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. Α. Κοριν. κεφ. ιε, στ. 21.

1) Ἔρχεται Μαρία Μαγδαληνὴ, ἀναγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι εἶωρακε τὸν Κύριον. . . Ἐλεγον οὖν αὐτῷ (τῷ Θωμᾷ) οἱ ἄλλοι μαθηταί· «Ἐω· ἄκαμεν τὸν Κύριον». Ἰωάν. κεφ. κ, στ. 18, 24. 2) Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ καὶ γὰρ πέμπο ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τινων ἄφτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράντηνται. Ἰωάν. κεφ. κ, στ. 21, 22, 23.

3) Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παρ' αὐτοῦ δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Ἰωάν. κεφ. ιδ, στ. 16, 17. — Ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα. στ. 26.

4) Δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὄπτανόμενος (ὁ Χριστὸς) . . . Βλεπόντων αὐτὸν (τῶν μαθητῶν) ἐπήρθη, καὶ νεφελῇ ὑπέλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Πράξ. κεφ. α. στ. 3, 9.

5) Οὗ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος. Κολασ. κεφ. γ, στ. 1.

6) Καὶ νῦν δοξασθὲν με σὺ πάτερ περὰ σαυτοῦ τῇ δόξῃ, ἣ ἔιχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἰωάν. κεφ. ιζ, στ. 5.

7) Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ . . . καὶ ἔρχομαι ταχύ. Ἀποκαλ. κεφ. κβ, στ. 7, 20. 8) Ὅτι αὐτὸς (ὁ Χριστὸς) ἐστὶν ὁ ὀρίσμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. Πράξ. κεφ. ι, στ. 42.

9) Τοῦ· γὰρ πάντα ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἐμπροσθέν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν. Β. Κορ. κεφ. α. στ. 10. 10) Ἰδοὺ ἦλθε Κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίοις αὐτοῦ, ποῆται κρίσιν κατὰ πάντων καὶ ἐξελεγχάτω πάντας τοὺς ἀσεβεῖς ἐν ὅλῳν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν ἠέσθησαν καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἀκαρτωλεῖ ἀσεβεῖς. Ἰουδ. α, στ. 14, 15.

11) Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν, ὃ ἰὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ματθ. κεφ. ιβ, στ. 36.

Χριστοῦ¹, δὲν μᾶς τὸ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς πούποτε εἰς τὴν ἁγίαν γραφὴν². τοῦτο δὲ ἔκαμε, διὰ νὰ ἡμεθα, μὴ γινώσκοντες τὸν καιρὸν ταύτης τῆς φοβερᾶς ἡμέρας τῆς κρίσεως, πάντοτε εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν καθαροὶ καὶ ἄμωμοι³. Ὁ Κύριος ὁμοῦ δὲν ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ ἀλλὰ προσμένει μόνον νὰ καθαρῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, καὶ νὰ μετανοήσωμεν⁴.

3. Τὸ ὄγδον ἀρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως περιέχει τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ τρίτου προσώπου τῆς ἁγίας Τριάδος, περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἐκπορεύεται ἀκαταλύτως ἐκ τοῦ Πατρὸς⁵, καὶ εἶνε ἀληθὴς Θεὸς⁶, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ μὲ μίαν ἀδιαιρέτον προσκύνησιν καὶ λατρείαν τιμώμενον καὶ δοξαζόμενον⁷, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ προφῆται ἐπροφήτευσαν, καὶ οἱ ἀπόστολοι εὐηγγέλισαν⁸, καὶ ὅτι αὐτὸ ζωοποιεῖ πνευματικῶς ὅλους τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, τουτέστιν ἀνακαίνιζει καὶ πληθύνει εἰς ἡμᾶς τὴν σωτήριον χάριν τοῦ Θεοῦ⁹, φωτίζει τὸν νοῦν ἡμῶν¹⁰ καὶ κατευθύνει τὴν θέλησίν μας εἰς τὸ καλόν¹¹. Ὁ τοιοῦτος πνευματικὸς ἁγιασμός, ἡ ζωοποίησις ἡμῶν εἶνε ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἀποδιδομένη εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ ὅποιον διὰ τοῦτο ὀνομάζεται Πνεῦμα ἅγιον, κύριον, ζωοποιόν. Αὕτη δὲ ἡ θεία χάρις πηγάζει ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ πατρὸς· κερδαίνεται εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποκτᾶται ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡμεῖς ἁγιασθέντες δι' αὐτῆς, λαμβάνομεν περισσοτέρην δύναμιν καὶ ἰσχὺν εἰς τὸ νὰ φυλάττωμεν τὴν εὐσέβειάν μας¹², καὶ νὰ διατηρῶμεν ἐν ἐκυτοῖς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἕως αὐτοῦ τοῦ θανάτου μας¹³. Ἄν καὶ ὁ κύριος ᾔνε αἷτιος ταύτης

1) Ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ῥωμ. κεφ. ιβ', στ. 36.

2) Προσέχετε δὲ ἐκυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραυγῇ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Λουκ. κεφ. κά. στ. 34—Ὁ δὲ Θεὸς Παῦλος ὑπακύνεται τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας οὕτω· «Τοῦ» το δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐκστήσονται καιροὶ χαλεποὶ· ἐσονται γὰρ ἄνθρωποι » φίλοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνό- » σιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδότες, προπετεῖς, » τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, μέρφωσιν εὐσεβείας ἔχοντες, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς » ἠρηγμένοι» Β. Τιμ. γ, 1, 4. Β. Θεία β, στ. 3, καὶ Α. Τιμ. δ, 1. 3) Γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ εἶδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Ματθ. κεφ. κβ', στ. 13.

4) Οὐ βραδύνει ὁ Κύριος τῆς ἐπαγγελίας (ὥς τινες βραδύτητα ἡγρύνται) ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς μὴ βουλόμενός τις ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. Β. Πέτρ. κεφ. γ, στ. 9. 5) Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. Ἰωάν. ιε', στ. 26.

6) Εἶπε δὲ Πέτρος· « Ἄναξ, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; » Οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ ν. Πράξ. κεφ. ε', στ. 3, 4.

7) Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ματθ. κεφ. α', στ. 19.

8) Οὐ γὰρ θαυμάσιον ἀνθρώπου ἡ ἐλθὼν ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι. Β. Πέτρ. κεφ. κβ', στ. 21.

9) Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὃν ἐποίησαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσιν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ καλυπτενότητος καὶ ἀνακαίνισης πνεύματος ἁγίου. Τιτ. κεφ. γ, σ. 5.

10) Ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα. Ἰωάν. κεφ. ιδ', σ. 26.

11) Ὁ Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. Φίλιπ. κεφ. β, σ. 13. 12) Ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἰωάν. κεφ. ις', σ. 5. 13) ποιῶν αὐτὸ τοῦτο ὁ ἑαρ-

τῆς ζωοποιήσεώς μας¹, ὥμως μᾶς μεταχειρίζεται εἰς τοῦτο ὡς λογικὸν πλάσμα, τουτέστι, χαρίζει εἰς ὅλους ἡμᾶς τοῦτον τὸν ἁγιασμὸν², πλὴν ἀφίνει εἰς ἐκάστου τὴν προαίρεσιν διὰ νὰ λάβῃ ἢ ὀχι³. Ἀλλὰ διὰ νὰ λάβωμεν τοῦτον τὸν ἁγιασμὸν, πρέπει νὰ υποτάσσωμεν τὰς σωματικὰς μας αἰσθήσεις εἰς τὸ λογικόν, τὸ ὁποῖον συχνάκις ἀπὸ τὰ πάθη μας νικᾶται⁴. Διὰ νὰ νικήσωμεν δὲ τὰ πάθη μας, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ὁ Χριστὸς ἀπὸ ὅλου⁵, εἶνε ἀναγκαῖα ἡ συνέργεια τῆς θείας χάριτος⁶. Ὅστις θέλει νὰ ἡξυῆρῃ ἂν κατοικῇ εἰς αὐτὸν ἡ θεία χάρις, καὶ ἂν ἡγιασθῇ διὰ πνεύματος ἁγίου, πρέπει νὰ ἐρευνᾷ ἑαυτὸν, ἂν ἔχῃ εἰς τὴν ψυχὴν του ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγαθωσύνην, πίστιν, πραότητα καὶ ἐγκράτειαν· τουτέστιν, ἂν ζῇ εἰρηνικῶς, φιλικῶς, συγκαταβατικῶς, καὶ ἂν ἀναπαύηται εἰς τὴν συνείδησίν του· ἂν βοηθῇ τὸν πλησίον του εἰς τὴν ἀνάγκην· ἂν ἔχῃ πίστιν καὶ ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν· ἂν ᾖ εὐσεβὴς καὶ ἐγκρατὴς ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος καὶ πλημμελήματος. Ταῦτα δὲ εἶνε τὰ ἀσφαλῆ σημεῖα τῆς ἐνοικήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τὸν ἄνθρωπον⁷. Ὅστις δὲ ταῦτα τὰ σημεῖα δὲν αἰσθάνεται εἰς τὴν ψυχὴν του, εἰς αὐτὸν δὲν κατοικεῖ ἡ χάρις τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῶν τρόπων διὰ τῶν ὁποίων λαμβάνομεν τὸν ἁγιασμὸν, εἶνε πρῶτος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Οὗτος μᾶς ὑπαγορεύει τί πρέπει νὰ κάμνωμεν ἢ νὰ μὴ κάμνωμεν, εἰς τί νὰ πιστεύωμεν, καὶ τί νὰ ἐλπίζωμεν. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῶμεν νὰ γίνωμεν ἄξιοι τοῦ ἁγιασμοῦ, πρέπει νὰ ἀκούωμεν καὶ νὰ ἀναγινώσκωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

α. Διὰ νὰ ὀδηγηθῶμεν δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίσιν εἰς τὸν Χριστόν⁸.

β'. διὰ νὰ μάθωμεν ἐξ αὐτοῦ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον μᾶς προγράφει τὰς πράξεις ἡμῶν⁹.

γ'. διὰ νὰ παρηγορηθῶμεν εἰς τὰς θλίψεις καὶ δυστυχίας ἡμῶν¹⁰.

δ'. διὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὰ παραδείγματα τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς αὐτόν¹¹.

Ὅταν τοιουτοτρόπως ἐνασχοληθῶμεν εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, θέλομεν

ζάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελεῖσαι ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Φιλιπ. κεφ. α. σ. 6.

1) Χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμὶ· ὃ εἰμὶ· καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, οὐ κατ' ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. Α. Κορινθ. ιε, σ. 10.

2) Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ φορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ματθ. κεφ. ιθ. σ. 28. 3) Ἐποίηστέ τε ἐξ ἐνὸς ὁφθαλμοῦ πάντες γένος ἀνθρώπων . . . Ζητεῖν τὸν Κύριον. Πράξ. κεφ. ιζ. σ. 26, 27.

4) Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντικεινται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ὁ ἄνθρωπος θέληται ταῦτα ποιῆτε. Γαλ. κεφ. ι. σ. 17.

5) Εἴ τις θέλει ὅπως μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. Λουκ. κεφ. θ. σ. 23. 6) Οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμεν ἀπ' ἑαυτῶν λογισασθαι τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ. Β. Κορινθ. γ, σ. 5.

7) Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. Γαλάτ. κεφ. ι. σ. 22.

8) Ταῦτα δὲ γίνονται, ἵνα πιστεύατε ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἰωάν. κεφ. κ. σ. 31. 9) Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς· ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν. Ἰωάν. κεφ. ι. σ. 39. 10) Μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὁ ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δοκιμὸς γενομένος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ἰακώβ. κεφ. α, σ. 12. 11) Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. Φιλιπ. κεφ. γ, σ. 17.

ἐνισχυθῇ μεγάλως εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ πνευματικοῦ ἁγιασμοῦ ἢ τῆς ζωποίησεως ἡμῶν.

Δεύτερος δὲ τρόπος τοῦ πνευματικοῦ μας ἁγιασμοῦ εἶνε ἡ ὁρθὴ χρῆσις τῶν διατεταγμένων εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν *μυστηρίων* ἢ *ιερώων τελετῶν*.

Μυστήρια, ἥτοι *ιεραὶ τελεταί*, καλοῦνται τοιοῦτοι τρόποι, εἰς τοὺς ὁποίους δι' ὁρατῶν σημείων δίδεται εἰς τὸν πιστεύοντα ἡ ἀόρατος τοῦ Θεοῦ χάρις. Ὅταν τις προσέρχεται εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ δεικνύῃ τὴν ἐσωτερικὴν του ἐπιστροφὴν δι' ὁρατοῦ τινος σημείου, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Θεός, διὰ νὰ μᾶς πληροφωρῇ περισσότερον περὶ τῆς ἀψευδοῦς πληρώσεως τῶν ἐπαγγελιῶν του, τὰς βεβαιῶν μὲ ἐξωτερικὰ τινα σημεῖα. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστεύῃ τις, ὅτι ὁ Θεὸς χωρὶς ταῦτα τὰ αἰσθητὰ σημεῖα δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν, ἢ νὰ μᾶς πληροφωρῇ περὶ τῆς πληρώσεως τῶν ἐπαγγελιῶν του, καὶ νὰ μᾶς δεχθῇ εἰς τὴν διαθήκην τῆς χάριτός του· μὴ γένοιτο! ἀλλὰ τὸ κάμνει μόνον διὰ περισσότεραν σφύριξιν τῆς ἐκκλησίας του· διότι ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος δὲν σύγκειται μόνον ἐκ ψυχῆς ἀλλὰ καὶ σώματος, καὶ ἐκείνου, τὸ ὅποιον ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις, ἐντυποῦται ἰσχυρότερον εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, καὶ ἡ ἐκκλησία εἶνε ὁρατὴ κοινότης εἰς τὸν κόσμον· ὁ προνοῶν περὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας Κύριος πύδοκῃσε νὰ διατάξῃ ὁρατὰς τινὰς τελετάς, ὅπως διὰ τῆς τούτων τηρήσεως, καὶ τὴν πίσιν ἡμῶν ἐνώπιον πάντων νὰ ὁμολογήσωμεν καὶ νὰ βεβαιώσωμεν, καὶ περὶ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον νὰ πληροφωρηθῶμεν, καὶ ἡμεῖς διὰ τούτων τῶν ὁρατῶν σημείων σφιγκτότερα πρὸς ἀλλήλους νὰ συνδεθῶμεν, καὶ ἡ ἐκκλησία φανερὰ ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην κοινότητα νὰ διακρίνηται. Ταύτας λοιπὸν τὰς τελετάς ἡ ἐκκλησία ὀνομάζει *Μυστήρια*· ἐπειδὴ ἡμεῖς εἰς αὐτὰ ἄλλο βλέπομεν, καὶ ἄλλο πιστεύομεν· π. χ. εἰς τὸ βάπτισμα βλέπω, ὅτι τὸ σῶμα λούεται μὲ τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι ἐνταυτῷ λούεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν ἔχει ἐπτά μυστήρια· τὸ βάπτισμα, τὸ μῦρον, τὴν *θείαν κοινωνίαν*, τὴν *μετάνοιαν*, τὴν *ιερωσύνην*, τὸν γάμον καὶ τὸ *εὐχέλαιον*. Καὶ δύο μὲν εἶνε τὰ κυριώτερα καὶ ἐπισημότερα τῆς καινῆς Διαθήκης μυστήρια, τὸ βάπτισμα καὶ ἡ *εὐχαριστία* ἥτοι *μετάληψις*· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν λαμβάνει ἕκαστος χριστιανὸς τὸ μῦρον καὶ τὴν *μετάνοιαν*· ἡ *ιερωσύνη* ὅμως καὶ ὁ γάμος καὶ τὸ *εὐχέλαιον* δὲν εἶνε ὑποχρεωτικά δι' ὅλους.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ.

Τὸ βάπτισμα εἶνε μυστήριον, εἰς τὸ ὅποιον, ὅταν τὸ σῶμα λούηται μὲ τὸ ὕδωρ, λούεται καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ πιστεύοντος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Τοῦτο τὸ μυστήριον διετάχθη ἀπὸ τὸν Χριστὸν αὐτὸν μὲ τὴν ἐντολὴν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του¹.

Ὁ βαπτιζόμενος βυθίζεται εἰς τὸ ὕδωρ, ἐνθ' ὃ λειτουργεῖ τοῦ Χριστοῦ,

¹ Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ματθ. κεφ. κη', σ. 19.

ἤτοι ὁ ἱερὺς, ἐκφωνεῖ ταῦτα τὰ λόγια. *Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ διὰ ταύτης τῆς ὁρατῆς πράξεως λαμβάνει αὐτὸς ἀοράτως κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ὑπόσχεσιν τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν*¹.

Ἡ ὠφέλεια τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἶνε διττή.

α. *Ἐξωτερικῇ, ἥτις ὑφίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ βαπτιζόμενος γίνεται μέτοχος ὄλων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὅποια τόσον φανερά διακρίνουσι τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἑτεροθρήσκους. Ταῦτα δὲ τὰ πλεονεκτήματα εἶνε ἐξαίρετος φιλάνθρωπία, ἐπιείκεια καὶ συγκατάβασις ἐφαπλουμένη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε χρέος ἔχουσιν οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀγαπῶσι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς των. Ἐντεῦθεν εἶνε πασίδηλον, πόσον μεγάλη εὐεργεσία διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶνε ὁ χριστιανισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἡμεῖς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἰσερχόμεθα*².

β'. *Ἡ Ἐσωτερικῇ ὠφέλεια τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἶνε αὕτη, ὅτι ὁ βαπτιζόμενος ἄνθρωπος διὰ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἀξιοῦται τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ*³. *τουτέστι λούεται ἀπὸ ὅλας τὰς ἁμαρτίας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· διότι ὁ οὐράνιος πατὴρ συγχωρεῖ εἰς τὸν μετὰ πίστεως βαπτιζόμενον τὰς ἁμαρτίας, διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὸν θάνατον τοῦ μεσίτου ἡμῶν Χριστοῦ*⁴. *Ὁ βαπτιζόμενος παραλαμβάνεται εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν, ὑπόσχεται εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἀφιερῶσιν τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν τῆς ζωῆς του εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν*⁵, *τὸ ὁποῖον καὶ δηλοῖ τὸ, βαπτίζεσθαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Διὰ τούτου δὲ λαμβάνει αὐτὸς καὶ τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα, δὲν ἔχει ἐλπίδα νὰ σωθῇ*⁶, *καθότι δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Πρὸς ἀπόλυσιν δὲ τούτων τῶν ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος προερχομένων εἰς ἡμᾶς ὠφελειῶν, χρειάζεται ὁ προσερχόμενος εἰς τὸ βάπτισμα, ἔαν ἔχῃ ἡλικίαν, νὰ διδαχθῇ ἱκανῶς τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν· εἰς τὸ βάπτισμα δὲ τῶν ἀνηλικίων ἀντὶ τῆς πίστεως αὐτῶν συντείνει καὶ ἐνεργεῖ ἡ πίστις τῶν γονέων καὶ τῶν προσφερόντων αὐτὰ ἀναδόχων. Πρέπει ὁμῶς μετὰ ταῦτα, καθὼς φανῶσιν ἱκανὰ εἰς τὸ νὰ καταλαμβάνωσιν, εὐθὺς νὰ τὰ διδάσκωσι τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν, διὰ νὰ τὰ σε-*

1) Ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς τὴν ὀλίγον (τουτέστιν ὀκτὼ) ψυχὰ δι-
σώθησαν δι' ὕδατος, ᾧ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν ὠφεῖ βαπτισμα. Α. Πέτρο. γ, σ. 20, 21.

2) Ἐπιφανὴ γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις πιδεύουσα ἡμᾶς, ἱ.α, ἀρ-
νησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰ; κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρονος καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζή-
σωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. Τιτ. κεφ. 2, σ. 11, 12.

3) Κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔωσαν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ πληγιγενεσίας καὶ ἀνακαινίσσεως πνεύ-
ματος ἁγίου. . . ἱ.α, δικαιοδότες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενόμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς
αἰωνίου. Τιτ. κεφ. 3, σ. 5, 7.

4) Οὐ φαρτοῖς ἀσχυρῶ ἢ χρυσίῳ ἰλουτρώθητε. . . ἀλλὰ τιμῇ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου
καὶ ἀπλήλου Χριστοῦ. Α. Πέτρο. κεφ. 1, σ. 18, 19.

5) Ὅστις θέλει ὅπισω μου ελθεῖν ἐκρ-
νησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τον σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. Μαρκ. κεφ. 8, σ. 34.

6) Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ. Ἰωάν. κεφ. 3, σ. 5.

7) Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ὑποδείξαντο τὸν λόγον αὐτοῦ ἰδοπατήσαντες. Πρ. κεφ. 6, σ. 41

ρεώνωσιν ἀξίως εἰς τὸ κάλεσμα τὸ ὁποῖον ἔλαβον, νὰ ᾖ μελὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας¹. Ἐὰν δέ τις μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀπαρνηθῇ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, τουτέστι δὲν ζήσῃ οὕτω, καθὼς βαπτιζόμενος ὑπεσχέθη εἰς τὸν Θεὸν νὰ ζήσῃ, ὁ τοιοῦτος δὲν θέλει ἀπολαύσει τὴν ἐσωτερικὴν ὠφέλειαν, τὴν ὁποῖαν ἐδύνατο νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἅγιον βάπτισμα· διότι ὁ Χριστὸς λέγει· Ὅστις πιστεύσῃ καὶ βαπτισθῇ, θέλει σωθῇ· ὅστις δὲ ἀπιστήσῃ καὶ δὲν φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν ἐβαπτίσθῃ, θέλει κατακριθῇ².

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΥΡΟΥ.

Τὸ μῦρον εἶνε μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅταν χρίωνται τὰ μέλη τοῦ σώματος διὰ τοῦ μύρου, ἐκχύνεται εἰς τὸν βαπτισθέντα ἄνθρωπον τὸ πνευματικὸν μῦρον, τουτέστι τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Τοῦτο τὸ μυστήριον ἐπιτελεῖται εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα ἀπὸ τὸν λειτουργὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις, χρίων μετὰ τὸ μῦρον τὰ κυριώτερα μέλη τοῦ σώματος, προφέρει ταῦτα τὰ λόγια· *Σφραγίς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου*³. Διὰ ταύτης τῆς ἱεροπραξίας κατέρχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸν βαπτιζόμενον, καὶ βεβαίωσι αὐτὸν εἰς τὴν χάριν τὴν ὁποῖαν ἔλαβε διὰ τοῦ βαπτίσματος καθὼς κατέβη εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ καθὼς αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἐπέθετον τὰς χεῖρας εἰς τοὺς πιστεύοντας, καὶ διὰ τῆς χειροθεσίας ταύτης τῶν Ἀποστόλων ἐλάμβανον οἱ βαπτιζόμενοι τὸ ἅγιον πνεῦμα⁴. Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν μεταχειρίζεται προσέτι τοῦτο τὸ μῦρον, ὅταν δέχεται τινα ἐκ τῶν ἑτεροδόξων χριστιανῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, καὶ διὰ ταύτης τῆς ὁρατῆς τελετῆς τὸν συναριθμῇ εἰς τὰ μέλη τῆς εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν πίσεως.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ.

Ἡ εὐχαριστία ἦτοι *μετάληψις*, εἶνε μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ πιστεύων μεταλαμβάνει ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου, αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ οἴνου, αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ζῶν ἀιώνιον.

Τοῦτο τὸ μυστήριον διετάχθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν Σωτῆρα Χριστὸν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον, ὡς γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Α' Κορ. Κεφ. ια', σ. 23. 26.

« Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ περεδίδετο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· Λίθιτε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα »
 « τὸ ὑπὲρ ἡμῶν κλῶμενον· τοῦτο ποιεῖται εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡς »
 « σκύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον »
 « ἡ καινὴ διαθήκη ἐστίν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖται εἰς τὴν ἐμὴν »
 « ἀνάμνησιν. Ὅσάκις γάρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον »
 « τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂ' ἔλθῃ. »

Ἡ διάταξις τούτου τοῦ μυστηρίου εἶνε κοινὴ εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν,

1) Ἄφετε τὰ παιδιά καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ εἰσελθεῖν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ματθ. κεφ. ιβ', σ. 14. 2) Ὁ πιστεύων καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. Μάρκ. κεφ. ις', σ. 14. 3) Καὶ χορήσας ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δούς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Β. Κοριν. κεφ. α', σ. 21. 4) Τότε ἐπιτίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα ἅγιον. Πραξ. κεφ. η', σ. 17.

διότι ἡ ἐντολὴ τοῦ σωτῆρος. «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». ἥτις ἐδόθη εἰς τοὺς μαθητάς, εἶνε κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς, μάλιστα δὲ ἀφοῦ ὁ σωτὴρ ῥητῶς παρήγγειλε νὰ ἐπιτελῇται ἡ ἱεροπραξία αὕτη εἰς τὴν ἐκκλησίαν του, ἕως ὅτου αὐτὸς ἔλθῃ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς¹. Ἐντεῦθεν εἶνε φανερόν, ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία δὲν πρέπει κατ' ἄλλον τρόπον νὰ τελῇ τοῦτο τὸ μυστήριον, παρὰ καθὼς ἐτέλεσεν αὐτὸ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ Δεσπότης αὐτῆς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτὸς ἔλαβεν εἰς τὰς ἀ-
 χράντους χεῖρας του ἄρτον, ὡπαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὸν οἶνον, καὶ προσευχηθεὶς εὐλόγησε, καὶ εὐχαρίστησε τὸν οὐράνιον του πατέρα, ἔπειτα χωρίζων τὸν ἄρτον εἰς κομμάτια, τὸν ἐμοίρασεν εἰς τοὺς μαθητάς του· ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ ποτήριον ἐπρόσβαλε νὰ μεταλαμβάνωσιν ὅλοι. Ἀπαρράλ-
 κτως κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀκολουθεῖ καὶ ἡ μετέρα ὁρθόδοξος ἐκκλησία.

Πρὸς τούτοις πᾶς ἀληθινὸς χριστιανὸς, πρέπει νὰ ᾔη πληροφορημένος, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ ὑψηλὸν μυστήριον δὲν λαμβάνει ἀπλοῦν ἄρτον, οὐδὲ ἀπλοῦν οἶνον, ἀλλ' ὑπὸ τὸ εἶδος τούτου τοῦ ἡγιασμένου ἄρτου μεταλαμ-
 βάνει αὐτὸ τὸ ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐπροσφέρθη θυσία διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ ὡς ἄρτος κατεκόπη ἀπὸ τὰ διάφορα πάθη, καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τούτου τοῦ ἡγιασμένου οἶνου, μετα-
 λαμβάνει αὐτὸ τὸ ἀληθινὸν αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἔρρυσεν ἀπὸ τὴν ἄχραντον αὐτοῦ πλευράν, καὶ ἔγινεν ἐξίλασμός ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Ἐπειδὴ, δίδων ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του τὸν ἄρτον, εἶπε· Τοῦ-
 τό ἐστι τὸ σῶμά μου· καὶ δίδων τὸν οἶνον, εἶπε· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου.

Τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ Σωτὴρ διατάττων τὸ μυστήριον τοῦ-
 το, μᾶς τὸν ἐφάνερωσαν ῥητῶς οἱ Εὐαγγελισταὶ του καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, δηλ. νὰ ἐνθυμώμεθα εἰς τὸν καιρὸν ταύτης τῆς ἱερᾶς τελετῆς ὅλας τὰς εὐεργεσίας του², καὶ τὴν ἀγάπην τὴν ὁποῖαν ἔδειξεν εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν ἡμῶν, καὶ ὅτι διὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ θανάτου μᾶς ἠξίωσε τῆς τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίας, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Συλλογίζόμενος τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας ταύτης τοῦ Χριστοῦ, χρεω-
 στεί πᾶς χριστιανὸς συχνὰ νὰ μεταλαμβάνῃ τὸ μυστήριον. Οἱ χριστιανοὶ τῆς πρώτης ἐκκλησίας ἐλάμβανον ταύτην τὴν πνευματικὴν τροφήν κατὰ πᾶσαν ἐβδομάδα, καὶ δὲν ἐγένετο λειτουργία, χωρὶς νὰ μεταλαμβάνωσι τινες. Ὑστερον ἐπλησιάζον εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτάς. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ μιμώμεθα τὸ εὐσεβὲς αὐτῶν παρά-
 δεῖγμα, διὰ νὰ μὴ γείνῃ ἡ πολλὰ σπανία μετάληψις σημεῖον τῆς ψυ-
 χρᾶς ἡμῶν καρδίας πρὸς τὸν Χριστόν.

Τὸ ὄφελος τὸ ὁποῖον λαμβάνομεν ἀπὸ τὴν ἀγίαν μετάληψιν, ὑφίσταται εἰς τοῦτο· α) ὅτι διὰ τῆς μεταλήψεως γινόμεθα ἐν πνεῦμα μετὸν Κύριον³.

1) Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. Α. Κορινθ. κεφ. ια', σ. 26.

2) Τοῦτο ποιεῖτε, ὅσάκις ἂν πίνετε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Α. Κορινθ. κεφ. ια', σ. 28.

3) Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Ἰωάν. κεφ. σ', σ. 36.

β') ὅτι διὰ τῆς μεταλήψεως λαμβάνομεν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας τῆς οὐρανοῦ ζωῆς¹.

Ὅμως εἰς τὴν πνευματικὴν γέυσιν τοῦ μυστικοῦ δείπνου εἶνε ἀναγκαῖα ἡ προσήκουσα προετοιμασία². Ἡ δὲ προετοιμασία αὕτη κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου, ὑφίσταται εἰς τὴν ἐξέτασιν, τουτέστιν εἰς τὴν ἔρευναν ἐαυτῶν, δηλονότι πῶς διάγομεν τὴν ζωὴν, πῶς φροντίζομεν διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ ἂν ἐκπληρώμεν τὰ χρεῖα, τὰ ὁποῖα ὑπεσχεθήμεν εἰς τὸ βάπτισμα. Ἐὰν δὲ εὖρωμεν ἐαυτοὺς εἰς πολλὰ παραβάτας, πρέπει διὰ τῆς μετανόας καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως πρὸς τὸν ἱερέα, νὰ καθαρίσωμεν ἐαυτοὺς ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· διότι ἐάν τις ἐκ συνηθείας μόνον ἢ ἐξ ὑποκρίσεως, χωρὶς τὴν προσήκουσαν προετοιμασίαν, προσέρχεται εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον, αὐτὸς τόσον περισσότερον σῦρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν θεῖαν ὀργὴν, ὥς καταφρονητὴς τοῦ ἁγιάσματος τοῦ Κυρίου³.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

Ἡ Μετάνοια εἶνε μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ πιστεύων, γνωρίζων τὰς ἁμαρτίας του, καὶ ἔχων στερεὰν πεποίθησιν εἰς τὰς εὐεργεσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λαμβάνει παρὰ Θεοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ πνευματικοῦ.

Δὲν εἶνε ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίαν⁴. ἀλλ' ἐὰν ἁμαρτήσῃ τις ἀποῦ ἀπελούσθῃ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας διὰ τοῦ βαπτίσματος, δὲν ἔχει ἄλλον τρόπον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν θεῖαν χάριν καὶ εὐσπλαγχνίαν παρὰ τὴν μετάνοιαν⁵. Ἡ δὲ ἀληθὴς μετάνοια ἀπαιτεῖ:

α) νὰ γνωρίσῃ τις τὰς ἁμαρτίας του καὶ νὰ κατακρίνῃ ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ⁶.

β') νὰ στοχασθῇ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις τὸν μετανοοῦντα ἁμαρτωλὸν δὲν ἀποβάλλει⁷.

γ') νὰ πιστεύσῃ σθερεῶς ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δι' ἡμᾶς ἀπέθανε, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἀπέκτησε τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς δι' ὅλους, ὅσοι ἔχουν ὅλην τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας των εἰς αὐτόν⁸.

δ') νὰ ἀποφασίσῃ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ πολιτεύηται ὀρθότερα καὶ προφυλακτικώτερα⁹.

Αὕτη ἡ μετάνοια πρέπει νὰ γίνηται ἐνώπιον τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο μάλιστα.

1) Ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήτειται εἰς τὸν αἰῶνα. Ἰωάν. κεφ. 5, 51.

2) Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πίνετω. Α. Κορινθ. κεφ. 12, 5. 28. 3) Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρίμα ἑαυτοῦ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Α. Κορινθ. κεφ. 12, 5. 29.

4) Ἐάν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. Α. Ἰωάν. κεφ. 1, 8. 5) Ἐάν ὁμολογώμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστὸς ἐστί καὶ δίκαιος· ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρῇσιν ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. Α. Ἰωάν. κεφ. 1, 9. 6) Γίνετι τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς Κύριον τὸν Θεόν σου ᾔτιθέσθης. . . . Ἐπιστρέψατε υἱοὶ ἀφροσύνης. Ἱερ. κεφ. 3, 13, 14. 7) Καρδίαν συνετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Ψαλμ. ν. 5. 17. 8) Καὶ τὸ αἶμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Α. Ἰωάν. κεφ. 1, 7. 9) Ὅστινες ἀπεβάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ πῶς ἐτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; . . . Μὴ οὖν βασιλεύτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. Ῥωμ. κεφ. 6, 12.

α) διὰ τὴν ἐλπίδα παρ' αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ πνευματικὴν συμβουλὴν πρὸς τὴν εὐέλπιστον εἰς τὸ ἐξῆς διόρθωσιν του.

β) διὰ τὴν ἀναγγελίαν αὐτὸς ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν μετανοοῦντα τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὴν πληροφόρησιν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου περὶ τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔχει ἐλπίδα νὰ σωθῇ¹.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ.

Ἡ Ἱερωσύνη εἶνε μυστήριον εἰς τὸ ὁποῖον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον χειροτονεῖ διὰ τοῦ λειτουργοῦ του τὸν ἐκλεχθέντα, διὰ τὴν τελετὴν τὰ μυστήρια, καὶ τὴν ποιμένην τὴν τοῦ Χριστοῦ ποιμήνην.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς εὐνομουμένην κοινότητα, εἶνε ἱεραρχία, ἥτοι ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις, συνισταμένη ἀπὸ ἐκκλησιαστικούς προεστώτας καὶ διοικητάς. Τούτους δὲ τοὺς πνευματικούς διοικητάς ἐκλέγει τὸ ποίμνιον, καὶ διὰ τούτου αὐτὸς ὁ κύριος ἐκλέγει τὸν ἄξιον ἄνδρα. Αὕτη δὲ ἡ ἀξία ἀπαιτεῖ νὰ ᾖ ὁ ἐκλεγόμενος εἰς τοῦτο τὸ ὑψηλὸν ἔργον, πρῶτον πολιτείας ἀμέμπτου, καὶ δεύτερον διδασκαλίας· διότι, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου (πρὸς Τιμόθ. Α'. κεφ. δ', σ'. 12). «Ὁ ποιμὴν δὲ» φεῖλει νὰ ᾖ τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀνατροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, «ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ» καὶ (πρὸς Τιμόθ. Β'. κεφ. δ', σ'. 2). «Κηρύττειν τὸν λόγον, ἐπιστῆναι εὐκαίρως, ἀκέρως, ἐλέγχειν, ἐπιτιμᾶν, παρακαλεῖν ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδασκῇ.» Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν γίνεται ἡ χειροτονία τῶν ἱερέων παρὰ τῶν μεγαλειτέρων ποιμένων τῆς ἐκκλησίας οἱ ὁποῖοι εἶνε οἱ ἐπίσκοποι, τῶν δὲ ἐπισκόπων παρ' ἄλλων ἀρχιερέων. Τελεῖται δὲ αὕτη ἡ χειροτονία διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, εἰς τὴν σύναξιν τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἐπιθεβασίᾳ ταύτῃ τὴν ἐκλογὴν, ἐπιφωνοῦσα ἄξιός. Αὕτη ἡ χειροτονία ἢ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν γινομένη, ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀλληλοδιαδόχως ἔφθασε καὶ ἕως εἰς ἡμᾶς. Οὕτω γράφουσι περὶ τούτου αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων (κεφ. ιδ'. σ'. 23). Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοὺς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθετο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ.

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ.

Ὁ Γάμος εἶνε μυστήριον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας στεφανώνει δύο ἡνωμένα πρόσωπα, καὶ εὐχεται εἰς αὐτοὺς τὴν παρὰ Θεοῦ εὐλογίαν².

Εἰς ταύτην τὴν ἱεροπραξίαν πρέπει νὰ ᾖ δύο πρόσωπα, ἀνὴρ καὶ γυνή, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἀμοιβαίαν συμφωνίαν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ εἰσέρχονται εἰς νόμιμον γάμον. Ἀφοῦ δὲ τοὺς φέρωσιν εἰς τὸν ναόν, διὰ τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν αὕτη ἡ ἀμοιβαία ἔνωσις μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν ἄλλων, τοὺς στεφανώνει ὁ λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ παρακαλεῖ ὁμοῦ μετ' ὅλην τὴν

1) Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε κακῶν, ἰσθάν. κηφ. κ, σ. 23. 2) Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, Εφ. σ. κεφ. ε, σ. 32.

ἐκκλησίαν τὸν Θεὸν νὰ τοὺς χάριση ἀγάπην, εἰρήνην καὶ εὐτεκνίαν. Καὶ οὕτω διὰ ταύτης τῆς τελετῆς γίνεται καὶ ὁ σύνδεσμος στερεώτερος, ὡς βεβαιωμένος ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Κυρίου. Εἰς μόνον ἀνὴρ καὶ μία μόνη γυνὴ συνιστῶσι τοῦτον τὸν σύνδεμον¹. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστιανικὸς νόμος δὲν συγχωρεῖ παντάπασιν τὴν πολυγαμίαν. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τοῦ γάμου εἶναι ἡ διατήρησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους². Ὁ ἀνὴρ ὡς κεφαλὴ³ ταύτης τῆς συντροφίας, πρέπει νὰ ἀγαπᾷ ἐκ καρδίας τὴν γυναῖκα του⁴, καὶ νὰ τὴν ἔχη εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων πιστοτάτην τοῦ βοηθήτριαν⁵, νὰ μὴ τὴν μεταχειρίζεται αὐστηρῶς καὶ σκληρῶς, ἀλλὰ μὲ φρονίμην συγκατάβασιν νὰ διορθῶν τὰς ἀδυναμίας της⁶ τῆς γυναικὸς δὲ χρέος εἶναι νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ τιμᾷ τὸν ἄνδρα της⁷, τουτέστι νὰ ρυθμίζῃ τὰ ἥθη της κατὰ τὴν ἀρέσκειαν αὐτοῦ, καὶ νὰ ὑπομένῃ καὶ αὐτὰς τὰς κακώσεις του μὲ πρᾶξι τῆς ἀρεσκείας τοῦ πνεύματος. Ἀμφοτέρων δὲ χρέος εἶναι νὰ φυλάττωσιν, ἅμωμον τὴν ἀμοιβαίαν τῆς κοίτης των πίστιν⁸, καὶ νὰ συνοικῶσιν ὁμοῦ ἕως τοὺς χωρίση ὁ θάνατος⁹.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΥΧΕΛΑΙΟΥ.

Τὸ *Εὐχέλαιον* εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας, χρίων τὸν ἀσθενοῦντα μὲ τὸ ἔλαιον, αἰτεῖ δι' αὐτὸν παρὰ Θεοῦ τὴν ἐλάφρωσιν τῆς ὀρθώσεως, καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Αὕτη ἡ ἱεροπραξία θεμελιούται εἰς ταῦτα τὰ λόγια τοῦ ἀγίου Ἰσχυῶου κεφ. ε', σ. 18', 19'. α' Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος. Ἐὰν ἁμαρτίας ᾗ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

4. Τὸ ἔννατον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως διαλαμβάνει περὶ μιᾶς, ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. Ἐκκλησία δὲ καλεῖται ἡ σύναξις τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν, τῆς ὁποίας μία εἶναι ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός. Ὀνομάζεται μία, ὅτι εἰς Θεὸς, μία πίστις, ἐν θεμέλιον τῆς πίστεως, καὶ μία κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ὁ Χριστός· μία ὁδὸς σωτηρίας, καὶ μία ἐλπίς πάντων¹⁰. Ἡ ἐκκλησία καλεῖται ἁγία, ὅτι πάντες οἱ ἀληθῶς πιστεύοντες ἡγιασθήσαν καὶ ἐξηγοράσθησαν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ¹¹. Καθο-

1) Καὶ εἰσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Γεν. κεφ. 2, σ. 24. 2) Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνετε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. Γεν. κεφ. 1, σ. 28. 3) Καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου καὶ αὐτός σου κυριεύσει. Γεν. κεφ. 3, σ. 16. 4) Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ὡς ἑαυτοὺς. Κολοσ. κεφ. 3, σ. 19. 5) Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ποιῆσθαι αὐτῷ βοηθόν κατ' αὐτόν. Γεν. κεφ. 2, σ. 18. 6) Οἱ ἄνδρες συνοικούντες (ταῖς ἰδίαις γυναῖξιν) κατὰ γνώσιν, ὡς ὁ Θεὸς ἀσθενοῦντα σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντας τιμὴν. Α. Πέτρ. κεφ. 3, σ. 7. Ἡ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Ἐφεσ. κεφ. 5, σ. 33.

7) Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἁμίαντος· πόρνος δὲ καὶ μοιχευὸς κρινεῖ ὁ Θεός. Ἐβρ. κεφ. 13, σ. 4. 8) Διδέσκει γυναικί; μὴ ζητεῖ λύσιν. . . Γυνὴ δέεται νόμον, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. Α'. Κορ. κεφ. 7, σ. 27, 39. 9) Ἐν σώμα καὶ ἐν πνεύμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. . . Εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα. . . Ὃς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός. Ἐφεσ. κεφ. 5, σ. 4, 5, 15. 10) Ἀλλὰ ἀπειλούσασθε, ἀλλὰ ἡγιασθήτε, ἀλλ' ἰδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Α. Κορινθ. κεφ. 5, σ. 11.—Ὁ Χριστὸς ἡγάπησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς. . . ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξὴν τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν στίλον ἢ ρυτίδα, ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἁμώμος. Ἐφεσ. κεφ. 5, σ. 25, 27.

λική δὲ ὀνομάζεται ὡς οἰκουμένη, καὶ ὑπὸ ταύτην πρέπει νὰ ἐννοῶμεν τὴν συνάθροισιν τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν, ὅσοι εἶναι διεσπαρμένοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον· διότι ὁ ἀληθῶς πιστεύων, εἰς ὅποιονδήποτε τόπον καὶ καιρὸν καὶ ἂν ᾦται, ἀνήκει εἰς τὴν συνάθροισιν τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας· ἐπειδὴ κυβερνᾶται μὲ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν νόμον τοῦ εὐαγγελίου ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ τρέχει εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔσχατον μακάριον τέλος¹. Ἀποστολικὴ ἐκκλησία καλεῖται, διότι φυλάττει ἀπαρασκαλεύτως τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων, ἐπομένως δὲ καὶ τῶν προφητῶν, μὲ τὴν ὁποίαν αὕτη συμφωνεῖ, καὶ ἐπὶ ταύτης ἐθεμελιώθησαν οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί².

Οἱ ἄρχιερεῖς, οἱ ποιμένες, καὶ οἱ διδάσκαλοι εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν εἶναι ὑπέρτατοι τοῦ Θεοῦ, οἰκονόμοι τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ ἐπιστάται τῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης, τοὺς ὁποίους κατέστησε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον νὰ ποιμένωσι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν³.

Β. Εἰς τὸ δευτέρον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως περιέχεται ἡ ἄφεςις τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἥτοι ἡ δικαίωσις μας ἐπνώπιον τοῦ Θεοῦ. Αὕτη δὲ γίνεται·

Α'. Διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, ὅστις διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος μᾶς ἐκαθάρισεν ἀπὸ ὅλας τὰς ἁμαρτίας⁴.

Πρὸς καθαρισμόν δὲ τῶν ἁμαρτιῶν μας συντελεῖ·

α. Τὸ ἅγιον βάπτισμα.

β'. Ἡ εὐχαριστία, ἥτοι ἡ θεία κοινωνία.

γ'. Ἡ μετάνοια.

Β'. Ἡ δικαίωσις μας γίνεται καὶ διὰ τῶν καλῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θείου νόμου.

6. Εἰς τὸ ἐνδέκατον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν θέλει γίνεαι ἀναμφιβόλως⁵. Οἱ νεκροὶ καὶ οἱ ζῶντες θέλουσι παρασταθῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλουσιν ἀποδώσει λόγον περὶ τῶν ἰδίων ἔργων.

Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς εὐσεβείας ἀσκειται ὄχι μόνον κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο, ἂν καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν χωρίζεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ θανάτου, καὶ ἔπειτα φθίρεται, ὅμως θέλει ἀναστηθῆ εἰς τὸν καιρὸν του, καὶ θέλει ἐνωθῆ πάλιν μὲ τὴν ψυχὴν, διὰ νὰ ᾗ ὁ ἄνθρωπος εἰς ὅλην του τὴν σύσασιν ἐντελῶς μακάριος

1) Οὐκ ἐν ἰνδιπτός, οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ ἐν δούλοις, οὐδὲ ἐλευθέροι· οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὅμοιοι εἰς ἰσὶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Γαλάτ. κεφ. γ', σ. 28.

2) Ἐπιποδομηθέντες ἐπὶ τῇ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὅτις ἀκρογωνιαίον αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐφ. κεφ. β. σ. 20. 3) Προέχετε ὡς ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Πρὶξ. κεφ. κη', σ. 28. 4) Ἐπὶ αἵματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίσει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Α. Ἰωάν. κεφ. α', σ. 7.

5) Οὐ πᾶς ὁ λέγων· μοι Κύριε, Κύριε, ἐισπλιύεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου· τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ματθ. κεφ. ζ', σ. 21. — Ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον. . . . Ὡς περὶ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν. Ιακ. β. κεφ. σ. 24, 26.

6) Ἀπὸν, ἀπὸν λέγων ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούοντες ζήσονται. Ἰωάν. κεφ. ε', σ. 25.

ἢ αὐστηρῶς τιμωρούμενος¹. Τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν καθὼς εἶνε ἀρχηγός, οὕτω θέλει εἶσθαι καὶ τελειωτής ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός². Θέλουσι δὲ ἀναστήθῃ ὅχι μόνον οἱ καλοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ κακοὶ, οἱ πιστοὶ καὶ οἱ ἄπιστοι³. Μὴ ποῖαν ὁμῶς τρόπον θέλει γίνεαι ἡ ἀνάστασις τῶν σωμάτων, ὅσα ἐφθάρησαν καὶ ἔγειναι πλέον κονιορτός, τοῦτο ὁ ἀνθρώπινος ἡμῶν νοῦς δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ. Ἄν ὁ Θεὸς ἠδυνήθη ἐκ τοῦ μηδενὸς νὰ φέρῃ εἰς τὸ εἶναι ὅλα τὰ πράγματα, δὲν θέλει εἶσθαι ἀδύνατον εἰς αὐτὸν καὶ φθαρέντα νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν προτέραν μορφήν. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Παῦλος ἐλέγχει τὴν μωρίαν ἐκείνων, ὅσοι τολμῶσι περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης νὰ ἀμφιβάλλωσιν⁴. Αὕτη ἡ κοινὴ ἀνάστασις μέλλει νὰ γείνη εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ⁵. Ὅσοι δὲ ἂν ἀπομείνωσιν ἕως ἐκείνης τῆς ἡμέρας ζωντανοὶ, δὲν θέλουσιν ἀποθάνει, ἀλλὰ θέλουσι λάβει ἐπροσδόκητον καὶ παρὰδοξον ἀλλαγὴν⁶.

7. Τὸ *ῥητέκατον ἄρθρον* τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς δεικνύει, ὅτι ὅλοι θέλομεν ἀπολαύσει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ τὴν αἰώνιον ἀνταμοιβὴν κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν ἡγοῦν, οἱ μὲν δίκαιοι θέλουσιν εἶσθαι αἰώνιως μακάριοι οἱ δὲ ἀμικτωλοὶ αἰώνιως κολασμένοι. Ἡ αἰώνιος δὲ μακαριότης, τὴν ὁποῖαν θέλουσιν ἀπολαύσει οἱ δίκαιοι διὰ τὴν ἁμωμον αὐτῶν πίστιν, δὲν μᾶς εἶνε ἐντελὴς ἀποκακαλυμμένη, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ τὴν καταλάβωμεν⁷. Αὕτη δὲν θέλει ὑφίστασθαι εἰς σαρκικὰς ἡδονὰς⁸, ἀλλ' εἰς τὴν μακαριωτάτην κατάστασιν ἀπεράντου χαρᾶς· αὕτη δὲ ἡ χαρὰ θέλει εἶσθαι ἀληθής, στερεὰ καὶ μεγίστη, καὶ θέλει πηγάζει ἀπὸ τὸν *ροῦν* καὶ ἀπὸ τὴν *θέλησιν*. Καὶ εἰς μὲν τὸν *ροῦν* ἡμῶν θέλει εἶσθαι αὐτὸ τὸ καθαρὸν φῶς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως· τότε θέλει ἀποκαλυφθῇ ὁ ὕψιστος Θεὸς μετὰ τὰς ἀπειρούς καὶ ὠραιότητας τελειότητος⁹. Εἰς αὐτὸ δὲ τὸ ὑπέρλαμπρον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀτόπτον θέλομεν ἰδεῖ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα μετὰ τὰς τελειότητας αὐτῶν τόσον, ὅσον δύναται ὁ ἀνθρώπινος ἡμῶν νοῦς νὰ χωρῇ. Εἰς τὴν *θέλησιν* δὲ πάλιν θέλει εἶσθαι τελεία ἀγιότης καὶ ἀτάραχος γαλήνη· διότι ὁ σωτὴρ ὑπεσχέθη νὰ παραστήσῃ τότε τὴν ἐκκλησίαν του *ἐνδοξον*, *μὴ ἔχουσαν σπῖλον*, *ἢ ρυτίδα*, *ἢ τι*

1) ἵνα κομισθῇ ἐκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πῶς ἂ ἐπράξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν. Β'. Κορ. κεφ. ε', σ. 10. 2) ὅτι ἐργαται ὅρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἰωάν. κεφ. ε', σ. 28. 3) Καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Ἰωάν. κεφ. ε', σ. 29. 4) Ἄλλ' ἱρεῖ τις· πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποῖον δὲ σῶματι ἔρχονται; Ἄρρον, οὐ ὁ σπείρεις, οὐ ζωοποιῖται, εἰάν μὴ ἀποθάῃ. Καὶ ὁ σπείρεις οὐ τὸ σῶμα τὸ γινεσόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, αἰτοῦ ἢ τινος τῶν λοιπῶν. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε. Α'. Κοριν. κεφ. ιε', σ. 25—38. 5) Καὶ ἀποστείλει τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἱππιναξοῦσι τοὺς ἐκλεκτούς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἁερῶν οὐρανῶν ἕως ἀκρῶν αὐτῶν. Ματθ. κεφ. κδ', σ. 31.

6) Πάντες μὲν οὐ κοιμηθήσονται, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα. Α'. Κορινθ. κεφ. ιε', σ. 51.

7) Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἂ ἠτόμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Α'. Κορινθ. κεφ. β', σ. 9. 8) Ἐν τῇ ἀναστάσει οὐτε γαμοῦσιν, οὐτε ἐγκαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἀγγελοὶ τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι. Ματθ. κεφ. κβ', σ. 30.

9) Βλέπομεν ἄρτι δι' ἰσοπτερου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Α'. Κορ. κεφ. ιγ', σ. 12.

τῶν τοιούτων¹. Καὶ αὕτη μὲν εἶνε ἡ τῶν δικαίων μακαριότης· ἡ δὲ αἰώνιος κόλασις τῶν ἀμαρτωλῶν θέλει εἶσθαι φρικτοτέρα παρ' ὅσον δυνάμεθα νὰ τὴν φαντασθῶμεν². Αὐτοὶ θέλουσιν ἔχει ἀκατάπαυστον καὶ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τῆς αἰωνίου μακαριότητος, ἀλλὰ χωρὶς καμμίαν ἐλπίδα νὰ τὴν ἀπολαύσωσιν³. Ἐπειδὴ ἡ συνείδησις θέλει τοὺς τίπτει διὰ τὰ ἴδια τῶν ἔργα, καὶ θέλει τοὺς βασανίζει φοβερά, μάλιστα, δὲ, ὅταν ἴδωσι τοὺς ἄλλους εὐτυχεῖς, ἑαυτοὺς δὲ εἰς ἄκρον δυστυχεῖς⁴. καὶ θέλουσιν ἀποβληθῇ εἰς τὸν αἰῶνα ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸ ἄκρον ἐκείνο ἀγαθόν, τὸν ποιητὴν τῶν⁵.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΝΟΜΟΥ.

Οἱ κανόνες τῶν καλῶν ἔργων μᾶς προεγράφησαν εἰς τὸν θεῖον νόμον ὅστις περιέχεται εἰς τὰς δέκα ἐντολάς, τὰς δοθείσας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ⁶.

Πρώτη ἐντολή.

Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

Δευτέρα ἐντολή.

Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλόν, οὐδὲ παρτός ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.

Τρίτη ἐντολή.

Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ μὴ καταβῇ Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

Τετάρτη ἐντολή.

Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν· ἕξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

Πέμπτη ἐντολή.

Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἑκτη ἐντολή.

Οὐ φονεύσεις.

Ἑβδόμη ἐντολή.

Οὐ μοιχεύσεις.

Ὁγδοὴ ἐντολή.

Οὐ κλέψεις.

1) Ἐξιστ. κεφ. ι. 27. 2) Φοβερὸν τὸ ἱμπεσιῶν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. Ἐβρ. κεφ. ι. στ. 31. 3) Πίμψιν Λαζάρου, ἵνα βίψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶττάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Λουκ. κεφ. ις, στ. 24.

4) Καὶ ἐν τῷ ἄθῳ ἐπικραῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχον ἐν βυσσάνοις, ὡς τὸν Ἀβραάμ, μακροθὲν καὶ Ἀάβραμ ἐν τοῖς κολποῖς αὐτοῦ. Λουκ. κεφ. ις, στ. 23.

5) Οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὀλεθρὸν αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, Β'. Θιτααλ. κεφ. α. στ. 9. 6) Ἐξ. κεφ. κ', στ. 1—17.

Ἑνάτη ἐντολή.

Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῇ.

Δεκάτη ἐντολή.

Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρόν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδικήν αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοδὸς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν.

Εἰς ταύτας τὰς δέκκ ἐντολάς τοῦ Θεοῦ περιέχεται γενικῶς ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον. Πλησίον δὲ εἶνε πᾶς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ οὕτως·

Α'. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν περιλαμβάνεται εἰς τὴν πρώτην, δευτέραν, τρίτην καὶ τετάρτην ἐντολήν τοῦ Θεοῦ.

1. Ἡ πρώτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει μὲ τὴν καρδίαν νὰ πιστεύωμεν, καὶ μὲ τὸ στόμα νὰ ὁμολογῶμεν ἓνα μόνον Θεόν, καὶ αὐτὸν μόνον περισσότερον ἀπ' ὅλα ν' ἀγαπῶμεν καὶ τιμῶμεν¹, καὶ εἰς αὐτὸν μόνον νὰ ἐλπίζωμεν². Τοὺς ἁγίους νὰ τιμῶμεν ὅχι ὡς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὡς θεράποντας τοῦ Θεοῦ, οἱ ὅποιοι παρακαλοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Ὅθεν ἁμαρτάνει ἀναπολογήτως καὶ πολλὰ ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς, ὅστις προσφέρει εἰς τοὺς θεράποντας τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτὴν σχεδὸν τιμὴν, τὴν ὁποίαν προσφέρει καὶ εἰς τὸν Θεόν· ἐλπίζει τόσον σχεδὸν εἰς αὐτούς, ὅσον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν· προσεύχεται περισσότερα καὶ συχνότερα εἰς αὐτοὺς παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν· ἐορτάζει τὴν μνήμην καὶ τὰς ἡμέρας αὐτῶν μὲ περισσοτέραν εὐλάβειαν παρὰ τὰς δεσποτικὰς ἐορτάς· τιμᾷ περισσότερον τὰς εἰκόνας αὐτῶν παρὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διότι οἱ τοῦ Θεοῦ θεράποντες, ὅσον μεγάλοι καὶ ἂν ᾖ καὶ ἑαυτοὺς, εἶνε ὅμως δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἁμαρτάνουσιν ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς.

α) Οἱ ἄθεοι, τουτέστιν, ὅσοι δὲν πιστεύουσιν εἰς τὸν Θεόν· διότι χωρὶς πίστιν ἀδύνατον εἶνε νὰ ἀρέσῃ τις εἰς τὸν Θεόν³.

β) Οἱ πολύθεοι, ὅποιοι ἦσαν οἱ ἐθνικοὶ, οἵτινες ἐθεοποίησαν ἀνθρώπους καὶ ἄλλα κτίσματα⁴.

γ) Οἱ μάγοι ἢ γόητες, οἵτινες μὲ τὸν ψιθυρισμὸν τινῶν λέξεων ὑπόσχονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχίαν, ἢ θέλουσιν νὰ ἀποστρέψωσιν ἀσθένειάν τιναν· προλέγουσι πράγματα τὰ ἀπὸ τὰς γραμμὰς τῶν χειρῶν, κρεμῶσιν εἰς τοὺς λαίμους τῶν φυλακτῆρια ἢ πιττάκια διὰ νὰ ἀποδιώξωσιν ὅποια δῆποτε κακὰ, καὶ ἄλλα μαγικὰ ἐφευρέματα μεταχειρίζονται, διὰ νὰ ἀπατήσωσι τὸν κοινὸν λαόν. Ἀλλ' ὅχι ὀλιγώτερον ἁμαρτάνουσιν ὅσοι προστρέχουσιν εἰς αὐτούς, καὶ ἐλπίζουσιν βοήθειάν τιναν παρ' αὐτῶν· διότι δ-

1) Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου, αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Ματθ. κεφ. κβ', σ. 37, 38.

2) Ὁ Θεὸς τῆς βοηθείας μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ Θεῷ. Ψαλμ. ξα', σ. 7.

3) Χωρὶς πίστιν ἀδύνατον εὐαριστήσαι τῷ Θεῷ. Ἑβρ. κεφ. ια', σ. 6. 4) Ἦλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετινῶν, καὶ τετραπέδων, καὶ ἐρπετῶν. Ῥωμ. κεφ. α', σ. 28.—Δευτ. κεφ. ιθ', σ. 4.—Α'. Κεφ. ι', σ. 7.

λα αὐτὰ εἶνε ἐναντίον τῆς θείας προνοίας, καὶ ἐξαιροῦσι τρόπον τινὰ τὸν Θεὸν ἀπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου τούτου. Ταῦτα δὲ πάντα εἶνε ῥητῶς ἀπηγορευμένα ἀπὸ τὸν Θεόν¹.

δ') *Οἱ δεισιδαίμονες*, οἵτινες κατὰ τὰ πράγματα ἢ κατὰ τὰ πρόσωπα κάμνουσιν ἀτόπους τινὰς ἐξηγήσεις, ἢ ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὰ κρυφίαν τινὰ δύναμιν. Τοιοῦτοι εἶνε, ὅσοι ἐξηγοῦσι τοὺς ὀνειρούς καὶ τοὺς πιστεύουσι, τεχνολογοῦσι τὰς προὔπαντήσεις, καὶ παρχτηροῦσι τὰς ἡμέρας ποῖαι εἶνε εὐτυχεῖς εἰς ἐπιχείρησίν τινος ἔργου, καὶ ποῖαι ἀποφράδες.

ε) *Οἱ αἱρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ*, οἵτινες παρχμιγνύουσι τὰς βλαβεράς αὐτῶν δοξασίας εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο λυποῦσι τὴν θείαν μεγαλειότητα, καὶ ἀπάγουσι τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ὁδόν.

ς') *Οἱ ἀθετοῦντες τὴν θείαν πρόνοιαν*. "Ὅταν τις πιστεύῃ ὅτι δὲν γίνονται ὅλα εἰς τὸν κόσμον κατὰ τὴν πάνσοφον τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν, ἀλλὰ κατὰ τινὰ τυφλὴν τύχην καὶ ἄρευκτον εἰλαρμένην, τὴν ὁποῖαν καλοῦσι *μοῖραν*.

ζ') Ἀπαγορεύει αὐτὴ ἡ πρώτη ἐντολὴ νὰ ἐλπίζῃ τις ὑπὲρ τὸ μέτρον εἰς τὸν πλοῦτον του, ἢ νὰ θαρρῇ εἰς τὴν ἰδιότητά του ἢ εἰς ξένην τινὰ ἀνθρωπίνην δύναμιν, ἢ νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν ροῦν του καὶ εἰς τὴν σύνεσίν του, καὶ ὡς μὴδὲν λογιζόμενος τὴν παντοδύναμον τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, ἀλλὰ θαρρῶν μόνον εἰς τὴν τούτων βοήθειαν, νὰ ἐλπίζῃ πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ εὐτυχίαν ἀπὸ αὐτά.

2. Ἡ δευτέρα ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἀπαγορεύει νὰ προσκυνῇ τις τὰ εἰδωλα, ἢ ἄλλο κανὲν πλάσμα ὡς Θεόν. Καὶ οὕτως ἀμαρτάνουσιν ἐναντίον τῆς ἐντολῆς ταύτης.

α) *Οἱ εἰδωλολάτραι*, οἵτινες προσκυνοῦσι τὰ ξόανα, εἰς εἶδος ἀνθρώπου ἢ κτήνους κατασκευασμένα ὡς Θεόν².

β') *Οἱ πλεονέκται καὶ οἱ φιλήθοροι* οἵτινες προσκολλῶσιν ὅλην τὴν καρδίαν των εἰς τὸ κέρδος καὶ εἰς τὴν κοιλίαν³.

γ') *Οἱ ὑποκριτικοὶ προσκυρεται*, τῶν ὁποίων ἡ προσευχὴ ὑφίσταται μόνον εἰς λόγους τινὰς, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν παντάπασι δὲν συμφωνοῦσι μὲ αὐτήν⁴.

δ') *Οἱ ὑποκριτικοὶ ρηστευταί*, οἵτινες ἐγκρατεύονται ἀπὸ τινος τροφῆς, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ μεθύουσι καὶ πράττουσι παντοίας ἀτοπίας.

ε) *Οἱ δεισιδαίμονες*, οἵτινες ἐφευρίσκουσι θαύματα καὶ ὀπτασίας τινὰς δι' αἰσχροκέρδειν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀμαρτάνει ἐναντίον τῆς ἐντολῆς ταύτης ἕκαστος, ὅστις κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἔχει ὅλην τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του εἰς ἑξωτερικά τινὰ πράγματα καὶ ἀθετεῖ τὰ κυριώτερα τοῦ νόμου, δηλονότι τὴν δικαιοσύνην, τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν⁵.

1) Οὐκ ἐπακολουθήσατε ἰγγκατριμύθοις καὶ τοῖς ἐπαροιδοῖς οὐ προσκολληθήσεθε ἱκελιανθῆναι ἐν αὐτοῖς. Λευίτ. κεφ. ιβ', σ. 31. α) Ἀρκέτως ὕμιν ὁ παρείλνυθός χρόνος τοῦ βίου τοῦ θέλημα τῶν ἰθιῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀεληγείαις. . . καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις. Α'. Πέτρ. κεφ. δ', σ. 3. β) Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν, τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πονεῖαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία. Κολ. κεφ. γ', σ. 5. α) Ἰποκριταί. . . Ἐγγίξει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν καὶ τοῖς χεῖρεσίν με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρον ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. . . Ματθ. κεφ. κέ, σ. 7, 8.

β) Οὐαὶ ὑμῖν. . . ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἴδιόν σας, καὶ τὸ ἄνθος, καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφῆκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. Ματθ. κεφ. κγ', σ. 23.

Πρέπει ὁμῶς νὰ τιμῶμεν τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀλλὰ νὰ μὴ τὰς θεοποιῶμεν· διότι αἱ εἰκόνες εἶναι μόνον μορφώματα καὶ συντείνουσιν εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. Ἡ τιμὴ τῶν ἁγίων εἰκόνων δύναται νὰ καταντήσῃ εἰς ἀνυπόφορον ἐλάττωμα, ὅταν τις προσφέρῃ ὅλην του τὴν λατρείαν εἰς αὐτάς καὶ ἔχει τὴν ἐλπίδα του εἰς τὴν ὕλην αὐτῶν· ὅταν λόγου χάριν, εὕρισκῃ τις περισσοτέραν ἁγιότητα ἢ ἐλπίδα σωτηρίας εἰς τινὰ εἰκόνα παρὰ εἰς ἄλλην· καθὼς τινες φέρουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν εἰκόνα τῶν καὶ αὐτὴν μόνην προσκυνοῦσιν· ἢ σέβονται καὶ τιμῶσι περισσότερον τὴν στολισμένην εἰκόνα παρὰ τὴν ἀστόλιστον, τὴν παλαιὰν παρὰ τὴν νέαν· ἢ δὲν θέλουν νὰ προσεύχωνται ἐκεῖ, ὅπου δὲν βλέπουσιν εἰκόνας. Οἱ τοιοῦτοι καὶ ἄλλοι παρόμοιοι πολλὰ ἀμαρτάνουσι καὶ προξενοῦσι μεγάλην ἐντροπὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν.

3. Ἡ τρίτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἀπαγορεύει νὰ ἀναφέρωμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς μάτην¹, ἀλλὰ συγχωρεῖ νὰ τὸ μεταχειριζώμεθα εἰς τὰς προσευχὰς καὶ δοξολογίας καὶ ὑμνωδίας², εἰς τοὺς ἀπὸ τὰ δικαστήρια ἐπαγομένους ὅρκους, ὡς δίδοντες τέλος πάσης ἀντιλογίας³ καὶ εἰς τὰς ἀπὸ τὴν νόμιμον ἐξουσίαν ἀπαιτουμένας ὀρκωμοσίας. Ὅμως πρέπει νὰ ὀμνύῃ τις ὅχι εἰς πλάσμα, ἀλλ' εἰς τὸν Θεὸν μόνον, ὡς πανταχοῦ παρόντα, καὶ μόνον γινώσκοντα πάσας τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν⁴. Πλὴν καὶ τοῦτο χρειάζεται νὰ γίνηται μὲ μεγάλην εὐλάβειαν καὶ συστολὴν διότι μεγάλη ἀμαρτία εἶναι ἐάν τις ὀμνύῃ ἀνυποστόλως ἐναντίον τοῦ Θεοῦ⁵, τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας· ἐάν τις πατῇ τὸν ὅρκον, ἢ ἐπιørκῇ⁶, ἐάν τις ὀμνύῃ χωρὶς ἀνάγκης⁷· ἐάν τις ζητῇ ἀπρεπῆ τινὰ πράγματα ἀπὸ τὸν Θεόν, ἢ παρὰβιὴν τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεις του⁸.

4. Ἡ τετάρτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ προστάσσει καθ' ὅλας τὰς κυριακάς⁹ καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, ἀφίνοντες τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ τὰς ἐνασχολήσεις, νὰ συντρέχωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς νὰ στεκώμεθα εὐτάκτως, νὰ μὴ ὀμιλῶμεν, νὰ μὴ γελῶμεν, ἀλλὰ νὰ ἀκούωμεν καὶ νὰ ἀναγινώσκωμεν μετὰ προσοχῆς τὰς πνευματικὰς διδασκαλίας, καὶ νὰ φυλαττώμεθα νὰ μὴ μολύνωμεν καὶ πάσας μὲν τὰς ἡμέρας κοινῶς, ἐξαιρέτως ὁμῶς τὰς κυριακάς καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας μὲ ἀτίμους πράξεις καὶ ἐνασχολήσεις, μάλιστα δὲ μὲ τὴν μέθην. Εἰς τὸν οἶκον γρεωσοῦν οἱ γονεῖς κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα τῶν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ πᾶς προσετιῶς χρεωστεῖ κατὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ὤψελῃ πνευματικῶς τὸν ὑποτακτικόν του μὲ τὸ καλὸν παράδειγμα. Πρὸς τοῦτοις χρεωστοῦμεν νὰ συνεισφέρωμεν εἰς τὰς χρεῖας τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ

1) Ἐξ' οὗ. κεφ. κ', σ. 7. 2) Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐννοεῖται ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντας ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. Κολ. κεφ. γ', σ. 16. 3) Πάσης ἀντιλογίας πέραις εἰς βεβαιώσιν ὁ ὅρκος ἐστίν. Ἐβρ. κεφ. ζ', σ. 76. 4) Κύριον τὸν Θεόν σου φοβήσῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ. Δευτερ. κεφ. ζ', σ. 13. 5) Ὁ ὀμνύων τὸ ὄνομα Κυρίου θανάτω θανατούσθω. Λευϊτ. κεφ. κδ', σ. 16. 6) Οὐκ ὀμνίσῃς τῷ ὀνόματί μου ἰπ' ἀδίκῃ. Λευϊτ. κεφ. ιθ', σ. 12. 7) Μὴ δυνάτεαι, μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον ἔγωγε εἰς τὸ ναὶ, ναί· καὶ τὸ οὐ, οὐ. Ἰακ. κεφ. ε', σ. 12. 8) Ἐάν εὐξῇ εὐχὴν Κύριος τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονίεις ἀποδοῦναι αὐτήν. Δευτερ. κεφ. κγ', σ. 21. 9) Ἐξ. κεφ. κ', σ. 8.

εἰς διατήρησιν αὐτῶν, ἔτι δὲ εἰς οἰκοδομὴν νοσοκομείων, καὶ γηροκομείων, εἰς σύστασιν σχολείων, εἰς ὑποδοχὴν ξένων, εἰς ἀγορὰν αἰχμαλώτων, καὶ νὰ πράτσωμεν τὰ λοιπὰ ἔργα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Β'. Ἡ πρὸς τὸν πληθὸν ἀγάπη περιέχεται εἰς τὴν πέμπτην, ἕκτην, ἐβδόμην, ὀγδόην, ἐννάτην καὶ δεκάτην ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ.

1. Εἰς τὴν πέμπτην ἐντολὴν προστάσσει ὁ Θεὸς νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν¹, καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτῶν τὸν βασιλέα², τοὺς πνευματικοὺς ποιμένας³, καὶ τοὺς πνευματικοὺς διοικητάς⁴, τοὺς διδασκάλους, τοὺς εὐεργέτας, τοὺς κυρίους⁵, καὶ τοὺς γεροντοτέρους καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτοὺς, καὶ νὰ βοηθῶμεν τὸν πλησίον μας κατὰ τὸ δυνατόν εἰς πᾶσαν χρεῖαν καὶ ἀνάγκην.

Οἱ γονεῖς χρεωστοῦν νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ τὰ διδάσκωσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ⁶, νὰ τὰ συνειθίζωσιν ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων εἰς τὴν φιλοπονίαν, τὴν οἰκονομίαν, καὶ εἰς τὴν σεμνὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων συμπεριφορὰν· νὰ τὰ προφυλάττωσιν ἀπὸ τὰς κακὰς συναναστροφάς· μάλιστα δὲ αὐτοὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν μῆτε νὰ λέγωσι, μῆτε νὰ πράττωσι τι σκανδαλώδες· νὰ τὰ διορθώωσι περισσότερον μὲ πραότητα παρὰ μὲ αὐστηρότητα, καὶ νὰ ἐντυπώνωσιν εἰς τὴν καρδίαν των, ὅτι μόνη ἡ ἀρετὴ κἀμνει τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχεῖς, ἡ δὲ κακία εἶναι ὀλέθριος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τῶν τέκνων δὲ χρέος εἶναι νὰ ἀγαπῶσι τοὺς γονεῖς των, νὰ τοὺς τιμῶσι καὶ νὰ πείθωνται εἰς αὐτούς⁷. ἐν δὲ καιρῷ τῆς ἐνδεΐας καὶ τοῦ γήρατος, νὰ τοὺς τρέφωσι καὶ νὰ τοὺς περιποιῶνται, καὶ διὰ τοῦτου νὰ πληρῶνωσι τὸ χρέος δικαίας εὐγνωμοσύνης⁸.

Τὸ χρέος τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἡγεμόνων εἶναι νὰ προσέχωσι τὸ νὰ φυλάττεται ἡ δικαιοσύνη⁹, νὰ ἐκπληρῶσιν ἀκριβῶς τὸ χρέος των οἱ πνευματικοὶ προεστώτες καὶ οἱ πολιτικοὶ ἐξουσιασταί, νὰ ἀνταμείβωνται οἱ καλοὶ καὶ νὰ διορθῶνται οἱ κακοί¹⁰. Οἱ δὲ ὑπῆκοοι ἔχουν χρέος νὰ ἀγαπῶσιν ἐκ καρδίας τὸν βασιλέα των, ὡς πρῶτον διοικητὴν μετὰ Θεοῦ, καὶ νὰ προσφέρωσιν ἄκρον σέβας εἰς αὐτὸν¹¹, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτὸν, νὰ ἐκτελῶσι προθύμως τὰς προσταγὰς του χωρὶς γογγυσμὸν, νὰ πληρῶνωσι μετὰ χαρᾶς τὸ δόσιμον¹², νὰ παρακαλῶσι τὸν Θεὸν διὰ τὴν υἱείαν αὐτοῦ καὶ εὐμερίαν¹³, εἰς καιρὸν δὲ ἀνάγκης νὰ μὴ φεῖδωνται διὰ τὴν τιμὴν καὶ

1) Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. Ἑβρ. κηφ. ζ', στ. 2. 2) Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίας ὑπεριχοῦσαι ὑποτάσσασθαι. Ῥωμ. κηφ. ιγ', στ. 1. 3) Πείθοιτε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπαίκετε αὐτοῖς γὰρ ἀνταποῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. Ἑβρ. κηφ. ιγ', στ. 17.

4) Ὑποτάγητε πάντῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον. Α'. Πέτρ. κηφ. β', στ. 13.

5) Οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ τόπῳ τοῖς δεσπόταις. Α'. Πέτρ. κηφ. β', στ. 18.

6) Οἱ πατέρες... ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουσιᾷ Κυρίου. Ἑβρ. κηφ. ζ', στ. 4. 7) Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα ἐπιβῇ σοι εὐλογία παρ' αὐτῶν. Σειρ. κηφ. γ', στ. 8. 8) Τέκνον ἀντιλαβὸν ἐν γήρᾳ πατρός σου. Σειρ. κηφ. γ', στ. 12. 9) Ὁ Θεὸς τὸ κρίμα σου τῷ βασιλεῖ δός... κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ. Ὅτι ἐβρόντο πτωχὸν ἐκ δυνάστευ, καὶ πένοντα, ὃ οὐχ ὑπῆρχε βοηθός. Ψαλμ. οά, ζ. 1, 2, 12.

10) Οἱ ἀσεβεῖς οὐκ εἰσι φέβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Ῥωμ. κηφ. ιγ', ζ. 3. 11) Τὸν Θεὸν φοβείσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε, Α'. Πέτρ. κηφ. β', ζ. 17. 12) Ἀποδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος. Ῥωμ. κηφ. κγ', ζ. 7.

13) Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι διήκεις, προσευχάς, ἐνταῦξιν εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλείων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων. Α'. Τιμ. κηφ. β', ζ. 1, 2.

συντήρησιν αὐτοῦ, μηδὲ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ζῶν ἐναντίον τῶν πολεμίων, τῶν ἀποστατῶν καὶ τῶν προδοτῶν. « Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ » Θεοῦ· αἱ δὲ οὕτως ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. Ὡστε δὲ » ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε. » Ῥωμ. κεφ. ιγ', σ. 1, 2.

Τῶν ποιμένων τῆς ἐκκλησίας χρέος εἶνε νὰ ὁδηγῶσι τὸ ποίμνιον εἰς ὁδὸν σωτηρίας, νὰ τὸ διδάσκωσι τὰ χρηστὰ ἥθη, νὰ εἰρηνεύωσι τὰς διχονοίας καὶ ἐριδας αὐτοῦ, νὰ ἔχωσι τὴν πρέπουσαν μέριμναν περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, καὶ νὰ καταστήσωσιν ἑαυτοὺς εἰς ὅλα παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς¹. Τοῦ ποιμνίου δὲ χρέος εἶνε νὰ ἀγαπᾷ αὐτοὺς με υἱικὴν στοργήν², νὰ ἀκούῃ τὴν καλὴν τῶν διδασκαλίαν καὶ νὰ ἀποδίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν προσήκουσαν τιμὴν³ καὶ βοήθειαν⁴.

Οἱ κύριοι χρεωστοῦν ὡς πατέρες νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς δούλους, νὰ τοὺς διδάσκωσι τὸν θεῖον νόμον καὶ τὰ καλὰ ἥθη, νὰ τοὺς δίδωσιν ἀρκούντως τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, νὰ μὴ τοὺς βαρύνωσι με ὑπερμέτρους ἀγγαρίας καὶ με χρέη⁵, καὶ νὰ τοὺς τιμωρῶσι μετρίως με σκοπὸν νὰ τοὺς διορθώσωσι, καὶ ὅχι νὰ χορτάσωσι τὴν ἀσπλαγχνον αὐτῶν καρδίαν⁶. Οἱ δούλοι δὲ χρεωστοῦν νὰ φοβῶνται τοὺς κυρίους τῶν με υἱικὸν φόβον⁷, νὰ τοὺς δουλεύωσι πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτοὺς ἀγογγύτως⁸, νὰ ὑποφέρωσι καὶ τὰς ἐναντιότητάς τῶν με ὑπομονήν⁹, νὰ μὴ κλέπτωσιν, ἀλλὰ νὰ φυλάττωσι τὰ τῶν κυρίων ὑπάρχοντα ὡς τὰ ἴδια ἑαυτῶν· καὶ εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν τιμὴν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα αὐτῶν¹⁰.

Οἱ πλούσιοι πρέπει νὰ μὴ ἐλπίζωσιν εἰς τὸν ἴδιον πλοῦτον¹¹, νὰ μὴ θησαυρίζωσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον πλοῦτη, τουτέστι νὰ μὴ νομίζωσι πάντα τρόπον συγχωρημένον εἰς αὐξήσιν τοῦ πλοῦτος αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ τρυφῶσι μηδὲ νὰ σπαταλῶσιν, ὅμως μηδὲ ἀκριβοὶ καὶ φιλάργυροι πάλιν νὰ ᾔη, ἀλλ' ἐλευθεριοὶ καὶ πλουσιοπάροχοι πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πένητας¹²· νὰ

1) Ποιμένας τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντας μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκούτως καὶ κατὰ Θεὸν μηδ' αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. Α'. Πέτρ. κεφ. ε', σ. 2, 3. 2) Ερωτῶμεν ὑμᾶς ἀδελφοὶ εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊτταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, καὶ νοθεύοντας ὑμᾶς, καὶ ἡγῆσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσὸν ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. Α'. Θεσσαλ. κεφ. ε' σ. 12, 13. 3) Οἱ καλῶς προετιώτες προεσθότεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιοῦσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. Α'. Τιμ. κεφ. ε', σ. 17. Ἄξιός ἐστιν ἡ γὰρ τιμὴ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. Λουκ. κεφ. ι', σ. 7. 4) Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητά τοῖς δούλοις παρέχεσθαι, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε Κύριον Κολασ. κεφ. δ' σ. 1.

5) Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ φαντασιοκοπῶν ἐν τοῖς οἰκέταις σου. Σειρ. κεφ. δ' σ. 30. 7) Υἱὸς δεῖξαι πατέρα, καὶ δούλος τὸν Κύριον αὐτοῦ φανεθήσεται. Ματθ. κεφ. α', σ. 6. 8) Μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν, ὡς ἀνθρώπαρες καὶ, ἀλλ' ὡς δούλοι τοῦ Χριστοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς. Μετ' εὐνοίας δουλεύοντες τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις. Ἐφ. κεφ. ε', σ. 6, 7. 9) Οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ ᾧ ὡς τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσι, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκληροῖς. Α'. Πέτρ. κεφ. β' σ. 13.

10) Δούλους (παρκαλλῶ) ἰδίαις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας. Μὴ νοσηζόμενοι, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθῶν. Τίτ. κεφ. β' σ. 9, 10. 11) Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγειλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἡλιθιεῖν ἐπὶ πλοῦτος ἀδελότητι. Α'. Τιμ. κεφ. σ', σ. 17. 12) Δυνατεῖς Θεῷ ὁ ἰσίων πτωχόν· κατὰ δὲ τὸ δόγμα αὐτοῦ ἀνταποδῶσαι αὐτῷ. Παρ. Σολ. κεφ. ιθ', σ. 17.

μεταχειρίζονται τὸν πλοῦτον εἰς δόξαν Θεοῦ, εἰς κοινὴν ὠφέλειαν, καὶ καθὼς εἰς τὴν κατάστασιν των ἀρμόζει. Τῶν πτωχῶν δὲ χρέος εἶναι μὲ ἔντιμον τρόπον νὰ ἀποκτώσι τὰ πρὸς ζῶαρκειαν¹, νὰ μὴ φθονῶσι τοὺς πλουσίους, νὰ μὴ υποκρίνονται πτωχεῖαν, νὰ υποφέρωσι τὴν πενίαν χωρὶς γογγυσμὸν καὶ μὲ καλὴν καρδίαν, καὶ εἰς τοὺς ἐλεοῦντας νὰ πληρῶνωσι τὸ χρέος των μὲ τὴν πρόθυμον εὐγνωμοσύνην, καὶ μὲ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις.

2. Διὰ τῆς ἐκτῆς ἐντολῆς ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς νὰ μὴ κάμνωμεν εἰς κανένα καμμίαν ἀδικίαν μήτε ἀμέσως, μήτε ἐμμέσως, μήτε μὲ ἔργον, μήτε μὲ λόγον, ἀλλὰ μάλιστα προστάσσει νὰ προφυλάττωμεν ἕκαστον ἀπὸ πᾶσαν βλάβην καὶ διὰ τοῦτο εἶναι μεγάλη ἀμαρτία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ θανατώη τις ἄνθρωπον μὲ ὅποιονδῆποτε τρόπον, ἢ νὰ δώσῃ συμβουλὴν καὶ βοήθειαν εἰς ὅποιονδῆποτε κακὸν ἔργον. Ὅθεν ἀμαρτάνουσιν ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς:

α) Ὅσοι φονεῦουσιν ἄνθρωπον² ἢ μὲ δαρμὸν, ἢ μὲ ὄπλον, ἢ μὲ ἀγχόνην, ἢ μὲ πνίξιμον, ἢ μὲ φαρμάκιον, ἢ μὲ ὅποιονδῆποτε ἄλλον τρόπον. Εἰς τὸν φόνον συναριθμοῦνται αἱ μονομαχίαι, αἱ προδοσίαι, αἱ ἀποστασίαι, οἱ ἄδικοι πόλεμοι.

β) Καὶ ἐκεῖνος φονεὺς λογίζεται παρὰ τῷ Θεῷ, ὅστις, ἂν καὶ δὲν ἐφόνευσεν, ὅμως εἶχε βουλήν νὰ φονεύσῃ, ἢ ἔδωκε συμβουλὴν, ἢ ἀφορμὴν, ἢ βοήθειαν εἰς καμμίαν ὁποιανδήποτε βλάβην τοῦ πλησίον³.

γ) Ἀμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ ἄδικοι κριταί, οἵτινες διὰ δωροληψίαν, ἢ διὰ συγγένειαν, ἢ διὰ κολακείαν ἢ ἀπὸ φόβον, δικαιόυσι τὸν πταίστην καὶ καταδικάζουσι τὸν ἄθῳον. Τοιοῦτοι κριταί εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς φονεῖς, ἐπεὶ δὲν προδίδουσι τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦσι μάλιστα νὰ διατηρῶσι καὶ νὰ υπερασπίζονται⁴.

δ) Παρόμοιοι μὲ τοὺς φονεῖς εἶ·ε καὶ ὅσοι ἀφίρουν ἄλλους νὰ φονεῶσιν ἢ νὰ βλάψωσιν, ἐνῷ ἔχουν δύναμιν καὶ τρόπον νὰ τοὺς ἐμποδίζωσι. Π. χ. ἡξέουσι κακὸν σκοπὸν, καὶ δὲν τὸν φανερόνουςι, ἢ κρύπτουσι τοὺς κλέπτας εἰς τὸν οἶκόν των, ἢ βλέποντες ἀλληλομαχίαν δὲν τὴν ἡτυχάζουσιν, ἢ δὲν σβύνουσι πυρκαϊάν, ἢ δὲν δίδουσι βοήθειαν εἰς τὸν κινδυνεύοντα νὰ πνιγῇ, ἢ δὲν παρηγοροῦσιν ἄνθρωπον πετόντα εἰς ἀπελπισίαν, οὐδὲ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοὺς κακοῦς συλλογισμοῦς του, ἢ ζῶντες πλουσιοπαρόχος, ἀφίρουν τοὺς πτωχοὺς νὰ ἀποθάνωσιν ἀπὸ τὴν πείναν ἢ ἀπὸ τὸ κρύον, ἢ βλέποντες ἄλλους κακῶς πάσχοντας ὑπὸ ἀρρώστιων, καὶ ἔχοντες τρόπον νὰ τοὺς βοηθήσωσι, δὲν τοὺς βοηθοῦν καὶ ὅσοι πράττουσιν ἄλλα παρόμοια.

ε) Ὅσοι κύριοι ἐπιφορτίζουσι τοὺς δούλους των μὲ βαρέας δουλείας ἢ τοὺς θλίβωσι μὲ αὐστηρὰς τιμωρίας.⁵

ς) Οἱ αὐτόχειρες, ἐπεὶ δὲ ἡ ζωὴ ἡμῶν καὶ ἀναπνοὴ δὲν εἶναι εἰς τὸ θέ-

1) Λογισμοὶ συντέμνοντες πλὴν εἰς περίσσειαν καὶ πᾶς ἐπισπουδάζων πλὴν εἰς ὑστέρημα. Παροιμ. Σολ. κεφ. κβ', στ. 5. 2) Οὐ φονεῦται. Δευτ. κεφ. ε', στ. 17. 3) Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ. Α' Ιωάν. κεφ. γ', στ. 15. 4) Ποιεῖτε κρίσιν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐξαίρετο δὴν πασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος αὐτόν. Ίερεμ. κεφ. κβ', στ. 3. 5) Μὴ ἴσθι ὡς λίων ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ φαντασιοκρίτων ἐν τοῖς οἰκέταις σου. Σειράχ.

λημα ἡμῶν, ἀλλ' εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς μόνος ἔχει τὴν ἐξουσίαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου· καὶ καθὼς ἡμεῖς δὲν ἐδώκαμεν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ζωὴν, οὕτως οὐδὲ ἐξουσίαν ἔχομεν νὰ στερήσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ αὐτῆν. Διὰ τοῦτο χρεωστούμεν νὰ προσμένωμεν τὴν προσταγὴν τοῦ ποιητοῦ, διὰ νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ ταύτην τὴν ζωὴν, ὅταν εὐδοκῇ τὸ ἅγιόν του θέλημα· διότι ἀλλέως ἡ αὐτοχειρία εἶνε τολμηρὰ ἀρπυγὴ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κυρίου· καὶ ὁ τοιοῦτος θρασὺς παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ νόμου ὑποβάλλει αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν αὐτοπροαίρετον ταύτην τιμωρίαν. Αὐτόχειρες δὲ πρέπει νὰ νομίζωνται ὅχι μόνον ὅσοι ἐξεπίτηδες φρονέουσιν ἑαυτοὺς, καθὼς ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης¹, ἀλλὰ καὶ ὅσοι μὲ τὴν ἄτακτον αὐτῶν πολιτείαν, οἶον, μὲ τὴν μέθην καὶ μὲ τὰ παρὰ πλῆσια, συντέμνουσι τὴν ζωὴν των², ἢ χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην ῥίπτουσιν ἑαυτοὺς εἰς προφανῆ κίνδυνον θανάτου³. π. χ. ἐὰν πλῆθις ποταμὸν μὲ φανερόν κίνδυνον νὰ πνιγῇ, ἢ χωρὶς ἀνάγκην συχναῶς εἰς τοιοῦτους τόπους, ὅπου κυριεύει πανώλης καὶ ἄλλα πρόμοια.

Ζ'. Διὰ ταύτης τῆς ἐντολῆς ἀπαγορεύονται, καὶ ὅλα ὅσα δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς φόνον, ἢ εἰς βλάβην ἄλλου, ὡς ἡ ὀργή⁴, ἡ διχόνοια, αἱ φιλονεικίαι, αἱ ἀλληλομαχίαι, ἡ μνησικακία, τὸ μῖτος⁵, ὁ φθόνος, ἡ θρασύτης, ἡ βαρβαρότης καὶ ἡ ἀπανθρωπία⁶. Διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως δὲ τούτων τῶν ἐλαττωμάτων ἀπαγορεύονται αἱ ἐξῆς ἀρεταί· ἡ φιλικὴ καὶ εἰλικρινὴς συμπεριφορὰ, ἡ πραότης, ἡ ὑπομονή, ἡ μεγαλοψυχία, ἡ συμπαθεία καὶ ἡ πρὸς ὅλους φιλοφροσύνη⁷. Καὶ οὕτω πρέπει πᾶς ἄνθρωπος νὰ πολιτευῇται μὲ ὅλους εἰλικρινῶς, φιλικῶς, πολιτικῶς, συγκαταβατικῶς καὶ νὰ ᾔη οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων. Τῆς δὲ ἐλεημοσύνης ἔργον εἶνε νὰ τρέφωμεν τὸν πεινῶντα, νὰ ποτίζωμεν τὸν διψῶντα, νὰ ἐνδύωμεν τὸν γυμνόν, νὰ ἐπισκεπτόμεθα τὸν ἄρρωστον καὶ τὸν φυλακωμένον, νὰ ὑποδεχόμεθα μετὰ χαρᾶς τὸν ξένον, νὰ ἐμποδίζωμεν τὴν ζημίαν καὶ πᾶσιν βλάβην τοῦ πλησίον, ἢ ἀλλέως νὰ ἐπιμελώμεθα διὰ τὸ καλόν του. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλα ἔργα τῆς πνευματικῆς ἐλεημοσύνης δηλονότι νὰ ἀπομακρύνωμεν τὸν ἄλλον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ διδάσκωμεν τὸν ἀμαθῆ τὸν θεῖον νόμον καὶ τὴν πίστιν, νὰ δίδωμεν καλὴν συμβουλὴν, νὰ ὑπομένωμεν ὅχι μόνον τὴν παρὰ τῶν ἄλλων γινομένην εἰς ἡμᾶς ἀδικίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν συγχωρῶμεν, καὶ νὰ παρακαλῶμεν, τὸν πολυέσπλαγγον Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ἐνὸς ἐκάστου.

3. *Εἰς τὴν ἐβδόμην ἐντολὴν* ἀπαγορεύει ὁ Θεὸς τὴν πορνείαν τὴν μοιχείαν καὶ πᾶσαν σαρκικὴν ἀκαρθασίαν⁸, καὶ προσέτι ὅλα ὅσα δίδουν

1) Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀπεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγιστο. Ματ. Κεφ. κζ', στ. 5. 2) Μὴ μεθύσκεσθε ἐν οἴνοις. . . Ἐν γὰρ εἰς τὰς φάλας καὶ εἰς τὰ ποτήρια δὴς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, ὕστερον περιπατήσεις γυμνότερος ὑπέρου. Τὸ δὲ εὐχαιρόν, ὡς περὶ ὑπὸ ὀρεῶς πεπληγὼς ἐκτείνεται, καὶ ὡς περὶ ὑπὸ κεράσιου διαχέεται αὐτῷ ὁ ἱὸς. Περ. Σολ. κεφ. κγ', στ. 30, 31, 32. 3) Καρδία σκληρὰ βρουθήσεται πῖνους, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίας. Σαρ. κεφ. γ', στ. 27. 4) Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκόμ, ἐνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ματθ. κεφ. ε', στ. 22. 5) Πᾶς ὁ μετῶν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ ἄνθρωπον κτόνος ἐστί. Α'. Ἰωάν. κεφ. γ', στ. 15. 6) Καθὼς θέλτε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Λουκ. κεφ. ζ', στ. 31. 7) Μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρνεύοντες. . . Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Ρωμ. κεφ. ιβ', στ. 18, 21. 8) Φεύγετε τὴν πορνείαν. Α'. Κορ. κεφ. στ', στ. 18.

ἀφορμὴν εἰς τὴν σαρκικὴν ἡδυσπάθειαν, ὅποια εἶνε· ἡ μέθη¹, ἡ ἀργία, ἡ αἰσχρολογία, οἱ χοροὶ, τὰ ἀπρεπῆ μετέωρα καὶ τ' ἄσσεμνα τραγῳδία², ἡ ἀνάγκωσις τῶν σκανδαλωδῶν βιβλίων, καὶ οἱ αἰσχροὶ λογισμοί³.

Ἀπὸ ταύτην τὴν ἀμαρτίαν γεννῶνται φρικτὰ ἀποτελέσματα· οἶον,

α) Λήθη, ἥτοι ἀληθμονησία τοῦ Θεοῦ. β') Σκοτισμὸς τοῦ νοῦς.

γ') Διαστροφή τῆς θελήσεως· δ') Φυθεραὶ καὶ αἰσχροὶ σωματικαὶ ἀρρώστιαί⁴ ε) Ὁργὴ τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐτιμωρήθησαν τὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα.

4. Εἰς τὴν ὁγδόην ἐντολὴν ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς μηδεὶς μηδενὸς μηδὲν μὴ ἐπάρη, μήτε φανερώς μήτε κρυφίως· νὰ μὴ κρύψῃ τὸ εὖρεθὲν πρᾶγμα⁵, νὰ μὴ δώσῃ καταφύγιον εἰς τὸν δραπετὴν δούλον· νὰ μὴ ἀφήσῃ τὰ ζῶά του νὰ βόσκωσιν εἰς ξένον χωράφιον, λιβάδιον ἢ περιβόλιον⁶· νὰ μὴ σφετερισθῇ ξένον τόπον· εἰς τὴν πώλησιν, ἀγορὰν καὶ ἀλλαγὴν νὰ μὴ ἀπατᾷ κανένα· νὰ μὴ κρατῇ τὸν μισθὸν τῶν ἐργατῶν⁷. νὰ μὴ κλέπτῃ τὰ βασιλικά, ἐκκλησιαστικά, ἢ ἄλλα χρήματα, καὶ νὰ τὸ κρύπτῃ. Ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς ἀμαρτάνουσιν.

α) Οἱ λησταὶ οἵτινες ἐκδύνουσι δυναστικῶς τὸν ἄλλον· οἱ κλέπται, οἵτινες κλέπτουσιν οἴκους, ἐργαστήρια, σιταποθήκας, ἐπαύλεις ἰχθυοτροφεῖα, κήπους, δάση, χορτοβολῶνας, κτλ. Οἱ λαθρέμποροι καὶ ἱερόσυλοι, οἵτινες ζημιόνουσιν τὸ κράτος, εἰσάγοντες καὶ ἐξάγοντες κρυφίως πράγματείας, ἢ κλέπτοντες τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν, ἢ τῶν ἐκκλησιῶν τὰ σκευῆ, ἢ τῶν μοναστηρίων τὰ κειμήλια, ἢ τῶν νοσοκομείων τὰ ἀπαιρέωματα· ἀλλ' ἀπανθρωπότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς κλέπτας εἶνε ὅσοι κλέπτουσι τι εἰς τὴν πυρκαϊάν, καὶ κατασταίνουσιν τὸν ταλαίπωρον εἰς ἐσχάτην πτωχείαν.

β) Οἱ ἀσυνειδήτοι πωληταί, οἵτινες εἰς τὴν μεγίστην τοῦ ἄλλου ἀνάγκην, π. χ. εἰς καιρὸν πείνας δὲν πωλοῦσι τὸν σῖτον, εἰμὴ εἰς μεγάλην τιμὴν, ἢ ζητοῦν νὰ λάβωσι δι' αὐτὸν ἀντάλλαγμα οἶκον ἢ τόπον, ἢ ἵππον, ἢ ἄλλο πρᾶγμα. Μετὰ τούτους συναριθμοῦνται καὶ ὅσοι εἰς ἄκραν τινὸς δυστυχίαν ὑπόσχονται νὰ τὸν δώσωσι βοήθειαν, μετὰ βαρυτάτας ὁμῶς συμφωνίας, ἂν καὶ ἦτο εὐκολον εἰς αὐτοῦ· νὰ τὸ κάμωσι· καὶ ὅσοι βλέποντες τοῦ ἄλλου τὴν ἀνάγκην, δὲν τὸν δανείζουσιν ἀλλέως χρήματα, ἢ ἄρτον, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων εἰμὴ μόνον μετὰ πολὺν τόκον⁸, κρατοῦσι τὰ ἐνέχυρα καὶ τὰς παρακαταθήκας⁹ καὶ μετὰ ἄλλους παρομοίους τρόπους ἀδικοῦσι φανερά τὸν πλησίον.

1) Μὴ μεθύσκεθε οἶνον ἐν ᾧ ἴσθιν ἀνομιᾶν. Ἐφεσ. κεφ. ε', στ. 18. 2) Μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν οὐκ... αἰσχρολογίας καὶ μωρολογίας, ἢ εὐτραπείας, τὰ οὐκ ἀνήκοντα. Ἐφεσ. κεφ. ε', στ. 3.

4. 3) Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἥδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ματθ. κεφ. ε', στ. 28. 4) Ὁ κολλώμενος περναὶς τολμηρότερος ἴσται· σῆτες καὶ σκόληκες κληρονομήσουσιν αὐτὸν καὶ ψυχὴ τολμηρὰ ἐκρηθήσεται. Σειρ. κεφ. ιβ', στ. 2, 3.

5) Ψυχὴ ἢ ἂν ἀμάρτη... ἢ ὅταν ἀπώλειαν, καὶ ψιύτῃ περὶ αὐτῆς. Λευϊτ. κεφ. στ', στ. 2, 3. 6) Ἐξ. κεφ. κβ', στ. 5. 7) Οὐκί, ... παρ' ᾧ [3] πλησίον αὐτοῦ ἐργάται δωρεὰν καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῦ οὐ μὴ ἀποδώσει αὐτῷ. Ἰερμ. κεφ. κβ', στ. 25. 8) Ἐὰν ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ παρὰ σοῦ, οὐκ ἔστι αὐτὸν κατατεῖγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον. Ἐξ. κεφ. κβ', στ. 25. 9) Ψυχὴ ἢ ἂν ἀμάρτη, παριδὼν παρίδῃ τὰς ἐντολὰς Κυρίου καὶ ψεύσεται τὰ πρὸς τὸν πλησίον ἐν παραθήκῃ, Λευϊτ. κεφ. στ', στ. 2.

γ') Προσέτι ἀμαρτάνει ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς ὅστις σφετερίζεται ξέρον πρᾶγμα μὲ ἀπάτην. Ὁ τοιοῦτος δὲ σφετερισμὸς γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους· τουτέστιν, ὅταν τις ἀπατᾷ εἰς τὸ μέτρον ἢ εἰς τὸ ζύγιον¹, ἢ πωλῇ ἀχρεῖον πρᾶγμα ἀντὶ καλοῦ· π. χ. μιγνύη πίτυρα εἰς τὸν ἄρτον, καὶ ὕδωρ εἰς τὸν οἶνον· ἢ διδῇ ψευδὲς νόμισμα ἀντὶ ἀληθινοῦ, μάλιστα δὲ ὅστις παραχαράσσει τὸ νόμισμα, ἢ ὅστις συνάγει περισσότερα εἰσοδήματα ἀπὸ τὰ διωρισμένα, πλάσσει ψευδεῖς ὁμολογίας, ἀποδείξεις καὶ διαθήκας, καὶ διὰ τούτων σφετερίζεται τὰ ξένα ὑπάρχοντα, ἢ προσποιούμενος ὅτι εἶνε πλησιέστερος συγγενῆς τοῦ ἀποθανόντος, γίνεται κληρονόμος. Εἰς τοῦτο συγκαταλέγονται καὶ ἐκεῖνοι, ὅσοι μισθομένοι μὲ καλὴν πληρωμὴν, δουλεύουσιν ἀπίστως καὶ ἀμελῶς, καὶ ἐξαδεδούσι τὸν καιρὸν ἀργῶς². ὁμοίως καὶ οἱ δόλιοι ἐπαίτται, ὅσοι ὑγιεῖς ὄντες καὶ μὴ ἔχοντες χρεῖαν προσποιούνται ἀρρώστιας καὶ πείναν, καὶ ἐπινοοῦσι δυστυχίαν τινά, ὅτι τάχα τοὺς ἔκαυσε πυρκαϊά, ἢ τοὺς ἐξεγύμνωσαν λησταί, ἢ ζητοῦσιν ἐλεημοσύνην εἰς ὄνομα ἄλλων, π. χ. διὰ νοσοκομεῖον, ἢ διὰ ὀρφανοτροφεῖον, ἢ διὰ ἐξαγοράν αἰχμαλώτων. Ὅχι ὀλιγώτερον πρέπει νὰ συναριθμῶνται εἰς τούτους τοὺς ἄρπαγας καὶ ὑποκριτάς, ὅσοι ὑπὸ πρόσχημα ψευδοῦς ἀγιότητος ἐξαπατῶσι τὸν ἄπλοον λαὸν νὰ διδῇ ἐλεημοσύνην. Ὅμοιοι μὲ αὐτοὺς εἶνε καὶ οἱ κόλακες καὶ συκοφάνται, οἵτινες μὲ τὰς κολακείας καὶ μὲ τὰς συκοφαντίας τῶν προσπαθοῦν δολίως νὰ κερδήσωσιν ὅ,τι ἂν δυνηθῶσι³. Ταῦτα πάντα, ὅσα λαμβάνωσιν αὐτοί, πρέπει νὰ λογίζονται κλεμμένα.

δ') Παρόμοια μὲ τούτους ἀμαρτάνουσιν ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς οἱ ἄρχοντες, οἵτινες γυμνῶνσι τοὺς ὑποκειμένους τῶν, καὶ οἱ δυνατοί, οἵτινες ἀρπάζουσιν ἀπὸ τοὺς ἀδυνάτους βιαίως τὰ ὑπάρχοντά τῶν, οἰκίας, δούλους, τόπους καὶ τὰ λοιπά· ἢ τοὺς βιάζωνται νὰ πωλήσωσιν εἰς αὐτοὺς πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι δὲν θέλουν νὰ πωλήσωσιν, ἢ νὰ τοὺς τὸ πωλήσωσιν εὐθηνότερα· ἢ ἀναγκάζουσι τοὺς ἐργάτας εἰς περισσοτέρας ἐργασίας, ἔξω τῆς συμφωνίας καὶ τῆς πληρωμῆς, ἢ δυναστικῶς μηχανεύονται νὰ ὑποδουλόνησι τοὺς ἐλευθέρους ἀνθρώπους, ἢ αὐτεξουσίως μεταχειρίζονται τὰ ξένα πράγματα.

ε) Εἰς τὸν αὐτὸν κατάλογον κατατάσσονται προσέτι ὅσοι κριταὶ δωροδοκοῦνται, καὶ ἐπομένως εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως κρίνουσι, πάντοτε κλέπται λογίζονται⁴, ἢ ὅσοι ἀποβάλλοντες τοὺς ἀξίους ἀνθρώπους, προβιβάζουσι εἰς ἀξίας τοὺς ἀναξίους καὶ ἀνεπιτηδεύους· διότι τοιοῦτοτρόπως στεροῦσι τοὺς ἀξίους, βλάπτουσι τὰς κοινὰς ὑποθέσεις, καὶ φέρουσι μεγάλην ζημίαν εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν.

ς') Ἐνταῦθα ἀνήκουσι καὶ οἱ πρόεδροι τῶν ἐκκλησιῶν, οἵτινες ἐπὶ χρή-

1) Ζυγὰ δίκαια, καὶ στάθμια δίκαια, καὶ χοῦς δίκαιος, ἔσται ἐν ἡμῖν. Λευίτ. κεφ. ιθ', στ. 36. 2) Ὁ μὴ ἰώμενος αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀδελφός ἐστι τοῦ λυμαινομένου ἑαυτοῦ. Παρ. Σολ. κεφ. ιθ', στ. 9—Μὴ γίνου . . . νοθρὸς καὶ παρειμένος ἐν τοῖς ἔργοις σου. Σειρ. κεφ. δ', στ. 29. 3) Ἀκούομέν τινος περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Τοῖς τοιοῦτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσι. Θεσσαλ. Β'. κεφ. γ', στ. 11, 12. 4) Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει. Λευίτ. κεφ. ιθ', σ. 35.

μασι χειροτονοῦσιν ἐπισκόπους, ἱερεῖς καὶ ἄλλους κατωτέρου βαθμοῦ καὶ αὕτη ἡ παρανομία καλεῖται *σιμωνισμός*. Ἐν γένει δὲ κλέπτουσι καὶ ὅλοι, ὅσοι, ἔχοντες ὁποιοδήποτε ἐπάγγελμα, ἢ παντελῶς δὲν ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντά των, ἢ τὰ ἐκτελοῦσι μὲν, ὅμως ἀμελῶς καὶ ἀπίστως. Καὶ οὕτως ἡ ὁγδόη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ προστάσσει νὰ ἀποδίδωμεν εἰς ἕκαστον τὸ δίκαιον¹, νὰ ἐπιστρέφωμεν τὸ ἥρπασμένον, καὶ νὰ ἱκανοποιῶμεν τὴν ζήμιαν καὶ ἀδικίαν, ἢ ὅποια ἔγεινεν εἰς τὸν πλησίον.

5. Ἡ ἐννάτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει νὰ μὴ ψευδομαρτυρῶμεν κατὰ τοῦ ἄλλου, μηδὲ νὰ διαβάλωμεν ψευδῶς. Προσέτι μᾶς διδάσκει νὰ μὴ συκοφαντῶμεν, νὰ μὴ ἀτιμάζωμεν, νὰ μὴ περιγελῶμεν, νὰ μὴ κατακρίνωμεν, νὰ μὴ παρεξηγῶμεν τῶν ἄλλων τοὺς λόγους καὶ νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ παντὸς ψεύδους καὶ ἀπάτης. Ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς ἀμαρτάνουσι.

α) Πᾶς ψεύστης ἐν γένει². β') "Ὅστις ἐγκαλεῖ ψευδῶς τινα εἰς τὸ κριτήριον³, ἢ διαβάλλει ἄλλον ἀπὸ ἐβελοκακίαν⁴.

γ') "Ὅστις περιπαίζει τὸν ἄλλον, ἢ σκώπτει προφανῶς ἢ πλαγίως φυσικά τινα ἑλαττώματα τοῦ σώματος ἢ τοῦ νοός του⁵.

δ') "Ὅστις φέρει ἀνησυχίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν διαβολὴν του καὶ σκανδαλίζει τοὺς ἄλλους⁶.

Καὶ οὕτω προστάσσει ἡ ἐννάτη ἐντολὴ νὰ λέγωμεν πάντοτε τὴν ἀλήθειαν⁷, καὶ νὰ ὑπερασπιζώμεθα τὴν τιμὴν ἐνὸς ἐκάστου⁸.

6. Ἡ δεκάτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ διδάσκει ὅχι μόνον νὰ μὴ πράττη τις τὸ κακόν, ἀλλὰ μηδὲ νὰ στοχάζεται, μηδὲ νὰ ἐπιθυμῇ μηδενὸς κακόν· διότι ἐκ τῶν κακῶν λογισμῶν δύναται πολλὰ εὐκόλως νὰ ἀκολουθήσῃ κακὸν ἔργον.

Διὰ τῆς δεκάτης ἐντολῆς ὑπαγορεύει ὁ Θεὸς νὰ ἔχωμεν καθαρὰν καρδίαν⁹, νὰ μὴ ἀκολουθῶμεν τὰ πάθη μας¹⁰, καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν ξένον πρᾶγμα. Ἐντεῦθεν γνωρίζομεν.

α) "Ὅτι ὁ Θεὸς μόνος εἶναι Κύριος καὶ ἐξουσιαστής τῶν καρδιῶν ἡμῶν¹¹.

β') "Ὅτι αἱ τῆς καρδίας ἡμῶν ἐπιθυμίαι ὅλαι εἶναι γνωσταὶ εἰς τὸν Θεόν¹².

γ') "Ὅτι οἱ θεῖοι νόμοι εἶναι πληρέστεροι καὶ ἐντελέστεροι τῶν ἀνθρωπίνων, οἵτινες ἀποβλέπουσι μόνον τὰς ἐξωτερικὰς ἡμῶν πράξεις, ὅχι ὅμως καὶ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐγκαρδίους ἐπιθυμίας¹³.

1) Ἀποδίδτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς. Ῥωμ. κεφ. ιγ', στ. 7. 2) Οὐ κλέψατε, οὐ ψεύσασθε. Δευτερ. κεφ. ιδ', στ. 11. 3) Μάρτυς ψευδὴς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. Παρ. Σολ. κεφ. ιβ', στ. 5.

4) Μὴ καταλογίζητε ἀλλήλων, ἀδελφοί. Ἰακ. κεφ. δ', στ. 11. 5) Περιελε σεαυτοῦ σχολιὸν στόμα, καὶ ἀδίκῃ χεὶρὶ μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἄπωσαι. Παροιμ. Σολ. κεφ. δ', στ. 24.

6) Ψέθυρον καὶ διγλωσσὸν καταρᾶσθαι· πολλοὺς γὰρ εἰρωνεύοντας ἀπώλεσαν. Σειρ. κεφ. κή, στ. 13. 7) Ἀποβέβηνοι τὸ ψεύδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμεν ἀλλήλων μέλη. Ἐφεσ. κεφ. δ', στ. 24. 8) Ἄνοιγε σὸν στόμα καὶ κρίνε δίκαιως· διάκρινε δὲ πένητα καὶ ἀθύνῃ. Παροιμ. Σολ. κεφ. λζ, στ. 9. 9) Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁρῶνται. Ματθ. ι, 8. 10) Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσκύρωσαν σὺν τοῖς παθῆμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Γαλ. κεφ. ε', στ. 24. 11) Κορδία βασιλείας ἐν χειρὶ Θεοῦ. . . Κατευθύνει καρδίαν Κύριος. Παροιμ. Σολ. κεφ. κσ, στ. 1, 2. 12) Κύριος καρδίας πάντων γινώσκει· καὶ ὁ πλάτας πρὸν πᾶν, αὐτὸς εἶδε πάντα. Περ. Σολ. κεφ. κδ', στ. 12.

13) Οἶδαμεν ὅτι ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Ῥωμ. κεφ. ζ', στ. 14.

Καὶ δ') ὅτι πρέπει νὰ ἐκκόψωμεν αὐτὴν τὴν ῥίζαν τῆς ἁμαρτίας, τουτέστι πᾶσαν κακὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας ἡμῶν¹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

Εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνέργεια τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἥτις καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο καλὸν, ἀποκτᾶται διὰ τῆς ἐν-θέρμου προσευχῆς.

Ἡ προσευχὴ εἶναι ἀπότασις τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ ζητήσωμεν παρ' αὐτοῦ τὰ ψυχωρελῆ ἀγαθὰ. Ἐκαστος χρεω-στεῖ νὰ προσεύχηται πρὸς τὸν Θεὸν μὲ βεβελίαν πεποιθήσιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ², ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν τίποτε ἀφ' ἐκυτῶν, ἀλλ' ὅλα τὰ ἐλ-πίζομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ³. Πρέπει δὲ νὰ προσευχώμεθα διὰ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ διὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐξαιρέτως δὲ διὰ τὴν υἱεῖαν τοῦ βασιλέως, διὰ τὴν εὐστάθειαν τῆς πατρίδος, διὰ τοὺς πνευματικούς καὶ πολιτικούς διοικητάς· διότι ἡ κοινὴ αὐτῶν εὐημερία εἶνε καὶ ἡ ἰδικὴ μας μερικὴ εὐ-τυχία⁴. Δυναμέμεθα δὲ ἐν παντὶ καιρῷ⁵ καὶ τόπῳ⁶ νὰ προσευχώμεθα. Ἀλλὰ πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα, τοῦτο μᾶς προσεγράφη εἰς τὴν κυριακὴν προσευχὴν, ἥτις εἶνε αὕτη.

« Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω » ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς » γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν » τὰ ὀφειλόμενα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν καὶ » μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονη- » ροῦ, Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς » αἰῶνας. Ἀμήν⁷.

Ἡ Κυριακὴ δὲ προσευχὴ διακρίνεται εἰς προοίμιον, εἰς ἐπτὰ αἰτήματα, καὶ εἰς ἐπίλογον.

Α'. Τὸ προοίμιον εἶνε· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς⁸. Μὲ τὰ λόγια ταῦτα μᾶς διδάσκει ὁ σωτὴρ νὰ πλησιάζωμεν διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὸν Θεόν, ὅχι ὡς δούλοι πρὸς δεσπότην μετὰ φόβου, ἀλλ' ὡς τέκνα πρὸς πατέρα μετὰ θάρρους, καὶ ὅτι ὁ θεὸς εἶνε κοινὸς ἡμῶν πατὴρ⁹· καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι ἡμεῖς οἱ πιστευόντες εἰς αὐτὸν εἴμεθα ἀδελφοί.

Β'. Τὰ ἐπτὰ αἰτήματα εἰς τὴν κυριακὴν προσευχὴν εἶνε τὰ ἑξῆς.

1) Ἐκαστος πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δολιχαζόμενος. Εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβούσα τίκει ἁμαρτίαν, ἥ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀκούει θάνατον. Ἰωάν. κεφ. α', στ. 14, 15. 2) Ἀμὴν λίγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃτε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν. Ἰωάν. κεφ ις', στ. 23. 3) Χωρὶς ἐμοῦ (τοῦ Θεοῦ) οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἰωάν. κεφ. ιε', β. 4) Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων πνεύσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων. Α'. Τιμ. κεφ. β', στ. 1, 2. 5) Ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι. Λουκ. κεφ. κά, στ. 36.—Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε. Α'. Θεο. κεφ. ε', στ. 17. 6) Βούλομαι προσεύχεσθαι τοὺς ἀνδρες ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ. Α'. Τιμ. κεφ. β', στ. 8. 7) Ματθ. κεφ. ε', στ. 9—13.

8) Ματθ. κεφ. ε', στ. 9. 9) Εἰς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων. Ἐφես. κεφ. δ', στ. 6.

α) Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου¹. Ἐνταῦθα ζητοῦμεν νὰ ἀγιάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ παρ' ἡμῶν καὶ δι' ἡμῶν. Παρ' ἡμῶν μὲν ἀγιάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅταν ζῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· δι' ἡμῶν δὲ πάλιν ἀγιάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅταν διὰ τῆς θεαρέστου πολιτείας, καὶ διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος παρακινῶμεν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ δοξάζωσι τὸν οὐράνιον πατέρα.

β) Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου². Εἰς τοῦτο τὸ αἶτημα παρακαλοῦμεν νὰ ᾖ μεθ' ἡμῶν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν διὰ νὰ ζητήσωμεν θεαρέστως, καὶ ἀξιωθῶμεν τῆς οὐρανοῦ μακαριότητος.

γ) Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς³. Ἐνταῦθα παρακαλοῦμεν νὰ ἐκπληρῶμεν πάντοτε καὶ ἐν παντὶ τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς, καὶ νὰ ὑποτάσσωμεν τὴν θέλησιν ἡμῶν εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ θέλησιν· καὶ καθὼς οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανὸν δοξάζουσιν αὐτὸν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς νὰ τὸν δοξάζωμεν.

δ) Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον⁴. Εἰς τοῦτο τὸ αἶτημα παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς χαρίξῃ ὁ οὐράνιος πατὴρ καθ' ἐκάστην τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν πρόσκαιρον ἡμῶν ζωὴν καὶ νὰ πληθύνῃ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς, καὶ νὰ εὐλογῇ τοὺς κόπους ἡμῶν.

ε) Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλόμενα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν⁵. Ἡμεῖς ἁμαρτάνοντες πᾶσαν ὥραν, παρακαλοῦμεν νὰ ᾖ μεθ' ἡμῶν ὁ οὐράνιος πατὴρ, καὶ νὰ μᾶς συγχωρῇ τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια ἁμαρτήματα, καθὼς καὶ ἡμεῖς θέλομεν μετὰ χαρᾶς νὰ συγχωρῶμεν τὰς γινομένας εἰς ἡμᾶς παρὰ τῶν ἄλλων ἀδικίας.

ς) Καὶ μὴ εἰσετέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν⁶. Εἰς τοῦτο τὸ αἶτημα παρακαλοῦμεν νὰ ἀποδιώξῃ ὁ οὐράνιος πατὴρ ἀπὸ ἡμᾶς ὅλους τοὺς κινδύνους, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ σκλεύσωσι τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα καὶ πίστιν ἡμῶν.

ζ) Ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ⁷. Διὰ τούτου παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ὁ οὐράνιος πατὴρ ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἀφορμὴν, ἐλκύουσάν ἡμᾶς εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

Γ') Ὁ ἐπίλογος τῆς κυριακῆς προσευχῆς εἶνε ὁ ἀκόλουθος· Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν⁸. Οὗτος ὁ ἐπίλογος περιέχει τὴν πίστιν ἡμῶν. διότι πιστεύομεν ὅτι ὁ οὐράνιος πατὴρ, ὡς παντοδύναμος, δύναται τὰ πάντα, καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι αὐτὸς ὡς πανάγαθος, θέλει μᾶς δώσει ὅλα τὰ ἀγαθά.

1) Ματθ. κεφ. στ', στ. 9.

2) Ματθ. κεφ. στ', στ. 10.

3) Ματθ. κεφ. στ', στ. 10.

4) Ματθ. κεφ. στ', στ. 11.

5) Ματθ. κεφ. στ', στ. 12.

6) Ματθ. κεφ. στ', στ. 13.

7) Ματθ. κεφ. στ', στ. 13.

8) Ματθ. κεφ. στ', στ. 13.

Τ Ε Λ Ο Σ.

